

प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाका समयको नेपाल-भोट युद्धको ऐतिहासिक सामग्री

(गताङ्कको बाँकी)

तामुसुवाट कायास्यां जांदा १७॥ घडिमा वासपुग्यो वासदेषि निस्कनि वित्तिकै लंगुर चढनु पर्न्या ठाडो उकालो घडि ॥ ठाडो तेछो वहालो घडि ॥ जाहावाट ष-यामा साघु तरि अर्को लंगुर चढनु पर्न्या ठाडो तेछो उकालो घडि १ ठाडो वहालो घडि ॥ फेरि वहालो तेछो घडि ३ ठाडो वहालो घडि ४ गै किल्लामित्र सहर १ रहेछ यस्मा घर १००० होला फाफु १ पनि वस्याको छ जाहावाट अलिक वाटो गै ठुलो षोलामा नाउ तरि तिरैतिर उकालो वहालो तेछो मैदान गरि तिरैमा वाससम्म घडि ८ किल्लामित्र र बाहिर पनि सहर छ घर ९००० होला सहर मनाक गुलजार रहेनछ फाफु १ तात्वे २ चुई २ सिपाहि १५० वस्याका छन् वीचमाका षोलादेखि उसो वस्ति पातलो छ षोला देषिय सो वस्ति निकैछ . काहि षेत उपर सबै वारि वाटो दुंग्याले छाप्याको षोलाका तिर वास-

११५

कायास्यांवाट स्यासुयान्याइ जांदा २ ॥ घडिमा वास पुग्यो वासदेषि षोलाको तिरैतिर तेछो उकालो वहालो घडि १२॥ जाहावाट लंगुर चढनु पर्न्या ठाडो तेछो उकालो घडि २ तेछो वहालो घडि १॥ तेछो वाटो घडि १ जाहावाट अर्को लंगुर चढनु पर्न्या तेछो उकालो घडि २॥ ठाडो तेछो वहालो घडि २॥ गै वास पुग्यो सहर सानु छ घर १२० होला वस्तिमा फिकैछ काहि वरान उपर

वारि षोलाको तिरतिरमा षोरिया छ वास- ११६ स्यासुयान्याइवाट निछटौ जांदा २२॥ घडिमा वास पुग्यो वासदेखि षोलाको तिरैतिर तेछो उकालो वहालो काहि मैदान गरि घडि ६॥ येस षोलामा फट्क्या साघु २ तरि षोलो छोडि लंगुर चढनु पर्न्या ठाडो तेछो उकालो चढनु पर्न्या घडि ॥ ठाडो वहालो घडि ॥ सानु षोलामा फट्क्या साघु तरि अर्को लंगुर चढनु पर्न्या तेछो तेछो उकालो गरि घडि १॥ ठाडो वहालो घडि ॥ गै फेरि अर्को लंगुर चढनु पर्न्या तेछो तेछो उकालो घडि २ ठाडो तेछो वहालो घडि १॥ षह-यामा फट्क्या साघु तरि तेछो वाटो घडि २ गै फेरि अर्को लंगुर चढनु पर्न्या तेछो उकालो घडि ॥ ठाडो वहालो घडि ॥ तेछो उकालो वहालो काहि मैदान वाटो गै सानु षोलाका तिरमा वाससम्म घडि ६॥ किल्लामित्रका सहर पुरानु किल्लाका बाहिर पनि सहर रहेछ घर ३०० सै होला फाफु १ तात्वे १ चुई २ सिपाहि ५० वस्याका छन् सहर गाउं वस्ति माफिकैछ . काहि वरान उपर कमत छ वाटो दुंगाले छाप्याको वास-

११७

निछटौवाट ताताइ जांदा १७॥ घडिमा वास पुग्यो वास- देखि षोलाको तिरैतिर काहि षेत काहि वगर मैदान वाटो घडि ३॥ जाहादेषि षोला छोडि अर्को षोलाको वगर मैदान काहि उकालो घडि ३ गै षोला छोडि लंगुर

चढनु पन्यां तेछोँ उकालो अपठाडो वाटो घडि १॥ गै भज्याडमा किल्ला भयाको ढोकावाट भित्रपसि तेछोँ तेछोँ वहालो घडि २॥ गै भज्याडमा किल्ला भयाको ढोका-वाट भित्रपसि तेछोँ तेछोँ वहालो घडि २॥ गै अर्को षोला पुगि तिरैतिर काहि तेछोँ उकालो वहालो काहि भीर मैदान गरि घडि ७ गै तेसै षोलाको तिरमा वास पुग्यो सहर सानु छ घर २ सै होला सिपाहि ४ वस्याका छन् वाटो आधा ढुंग्यान आधा ढुंगा छाप्याको असल वाटो बीचमा गाउं वस्ति ठिकै छ सबै बेत कमोत छ वास-

११८

ताताइवाट स्यास्यां जांदा १६। घडिमा वासदेषि षोलाको तिरैतिर बेतै बेत मैदान वाटो घडि ३ उकालो वहालो तेछोँ भज्याड ५ नाघि षोलासम्म घडि ४॥। तिरैतिर मैदान वाटो काहि उकालो वहालो तेछोँ काहि भीर वाससम्म घडि ८॥। येसै षोलामा नाउ लाग्या रहेछ . सहर किल्लाभित्र छ घर किल्लाका भित्र बाहिर गरि २ हजार होला फाफुं १ ताल्वे १ चुई २ सिपाहि ४०० सै वस्याकाछन् बीचमा सहर गाउं वस्ति कमोत वाकलो छ वाटो ढुंगाले छाप्याको वास-

११९

स्यास्यांवाट पौठिस्यान जांदा १५॥ घडिमा वास पुग्यो वासदेषि षोलाको तिरैतिर वाटो घडि १२ जाहावाट येसै-मा मिलन आउन्त्या अर्को षोलामा फट्क्या साघु २ षह-या-मा साघु २ तरि वाससम्म घडि ३॥ किल्लाभित्रको सहर किल्ला ठुलो छ वस्ति माफिकै छ घर १२ सै होला फाफुं १ ताल्वे १ चुई १ सिपाहि २ सै वस्याका छ वाटो सबै मैदान बेतैबेत विचमा सहर गाउं वस्ति वाकलो छ वास-

१२०

पौठिस्यानवाट माताउइन जांदा २० घडिमा वास पुग्यो वासदेषि निस्कनि वित्तिकै लंगुर चढनु पन्यां तेछोँ ठाडो उकालो काहि भीर गरि घडि २॥ जाहा भज्याडमा वहालामा १ उकालामा १ विचमा फलामको १ जमा ढोका ३ छन् माथिमारू भयाको घर ४।५ पनि छ आड सबै छ जाहावाट तेछोँ ठाडो वहालो काहि भीर गरि जाहावाट षोलामा ढुंगाको पूल तरि अर्को षोलाको तिरै-तिर घेर तेछोँ अलि अलि उकालो वहालो काहि भीर गरि घडि १६। जाहावाट कहि पोरिया उपर वरान ढुंगा

छाप्याको अमलवाटो घडि ॥ गै वासमा पुग्यो सहर सानु छ घर १५० होला चुई १ सिपाहि ४ वस्याका छन् विचमा ४।५ घर वस्ति छ वास-

१२१

माताउइनवाट लिउपाजांदा १६। घडिमा वास पुग्यो वासदेषि निस्कनि वित्तिकै षोलामा फलाम साघु तरि अर्को षोलाका तिरैतिर साघु १ तरि तेछोँ उकालो वहालो कहि भीर गरि फेरि तेसैमा मिलन आयाको षोलामा काठको साघु तरि तिरैतिर गरि बाटो घडि ९॥ जाहा-देषि षोलामा छोडी येसै षोलामा मिलन आउन्त्या षोलाको तिरैतिर उकालो वहालो तेछोँ काहि भीर काहि मैदान षोलामा साघु १ तरि वाससम्म घडि ६॥। किल्लाभित्र वारिपारि गरि सहर छ घर ५ सै होला फाफुं १ ताल्वे १ चुइ १ इने भारदारहरूले दर्माहा दिनु पन्यां दर्माहा दार सिपाहि ६०० सधै जाहा रहन्त्या सिपाहि ३० वस्याका छन् विचमा गाउं वस्ति माफिकै छ . आरावरान आधा कमोत छ वाटो असल १ षंड ढुंग्यान अपठ्यारो २ षंड वास-

१२२

लिउपावाट लायासिजांदा १६। घडिमा वास पुग्यो वासदेषि षोलाको तिरैतिर तेछोँ वाटो ७ घडि षोला छोडी लंगुर चढनु पन्यां तेछोँ उकालो घडि २ काहि ठाडो उपर तेछोँ वहालो घडि १॥। सानु षोलाको तिरैतिर काहि तेछोँ मैदान गरि वाससम्म घडि ७॥। येस षोला षह-यामा तर्नु पन्यां साघु ८ विचमा गाउं वस्ति वेसै छ काहि काहि जंगल उपर कमोत छ सहर सानु छ घर २ सै होला वाटो ढुंगा छाप्याको आधा नछाप्याको आधा वास-

१२३

लायासिवाट फुस्यां जांदा १७। घडिमा वास पुग्यो वास-देषि षोलाको तिरैतिर तेछोँ मैदान काहि भीर घडि ४। येस षोला छोडी अर्को षोलामा काठको साघुतरि षोलैषोला गरि तेछोँ वाटो घडि २ फेरी अर्को षोलामा तेछोँ वाटो घडि १ येसै षोलाको तिरैतिर गै . लंगुर चढनु पन्यां तेछोँ उकालो वहालो भीरमा साघु ४ तरि अप-ठ्यारो वाटो घडि २॥। षोला छोडी ठाडो तेछोँ उकालो घडि २॥। तेछोँ ठाडो वहालो कहि कहि भीर अपठ्यारो वाटो गरि षह-यामा साघु १ तरि वाससम्म घडि १।

माटाका किल्लाभित्रको सहर ठुलो पुरानो छ घर २००० होला फाफु १ ताल्वे १ चुई २ सिपाहि ५ सै वस्याका छन् विचमा गाउ वस्ति माफिकै छ कमीत कहि कहि उपर वैरान वास-

१२४

फुस्यावाट वानैउ जांदा २४ घडिमा वास पुग्यो वासवाट निस्कनि वित्तिकै सानु षोलामा फट्क्या साधु ४ तरि . तिरैतिर काहि मैदान काहि तेछो गरि घडि २ यो षोला छोडी अर्को षोलावाट मैदान तेछो कहि उकालो वहालो कहि भीरमा फट्क्या साधु ३ तरि वाससम्म घडि २२ वीचमा गाउ वस्ति असल कहि जंगल उपरि पोषरिमा वारि आधावाटो दुंग्यान आधावाटो दुंगा छाप्याको सहरमा घर २ सै होला वास-

१२५

वानैउवाट पाउचिस्यान जांदा २३। घडिमा वास पुग्यो वासदेषि षोला छोडी यसैमा मिलन आउग्या सानु षोलाका तिरवाट साधु २ तरि काहि मैदान तेछो काहि उकालो वहालो गरि घडि ५।। आहावाट लंगुर चढनु पर्न्या तेछो उकालो घडि १ कहि तेछो कहि ठाडो वहालो गरि अर्को षोलासम्म घडि ४ कहि तेछो कहि षोलाले येकुवार पन्याको ठाउठाउंमा साधु ४ तरि भज्याड काटि काहि तेछो काहि उकालो वहालो भीर गरि घडि १० आहावाट मैदान वाटो षेतैषेत गरि घडि २ आहावाट ठुलो षोलामा काठको सानु पुल तरि वाससम्म घडि १।। माटाको किल्लाभित्रको सहर घर ३ हजार होला फाफु १ ताल्वे १ चुई १ सिपाहि ५ सै वस्याका छन् वीचमा गाउ वस्ति कमीत वैसैछ वैरान कहि कहि मात्र छ वाटो दुंग्यान दुंग्या छाप्याको आहादेषि वगि चढन्या ठुलो षोलाको तिरैतिर सहर रहेछ वास-

१२६

पाउचिस्यानवाट फुस्याफु जांदा १६ घडिमा वास पुग्यो वासदेषि आधावाटो षोलाको तिर फट्क्या २ तरि आहादेषि षोला छोडी वाससम्म आधावाटो मैदान वीचमा ठाउठाउ वस्ति वगैचा गाउहरू छन् . टार हुनाले षेत छैन . सबै वारि माटाका किल्लाभित्रको सहर घर ३५ सै होला फाफु १ ताल्वे मन्दा ठुला याच्या १ सिपाहि ५ सै वस्याका छन् वास-

१२७

फुस्याफुवाट छिस्यास्यान् जांदा १०।। घडिमा वास पुग्यो

वासदेषि किल्ला बाहिरको षोलामा दुंगाको पुलतरि १ घडिको वाटो सहर हिडि वाससम्मको वाटो मैदान छ . विचमा १।२ घर वस्ति छ षोलामा काठको साधु १ षहस्यामा दुंगाको साधु तर्नु पछै माटाका किल्ला भयाको सहर ठुलो छ घर २ हजार होला फाफु १ ताल्वे १ सिपाहि ५ सै वस्याका छन् वास-

१२८

छिस्यास्यान्वाट फुफु जांदा १०।। घडिमा वास पुग्यो वासदेषि मैदानको वाटो विचमा सहर १ उपर २।४ घर वस्ति छ वाससम्म षेत नभयाको टार छ बाहिर किल्ला भयाको सहर घर १५ सै होला फाफु १ ताल्वे १ सिपाहि ५२ वस्याका छन् वास-

१२९

फुफुवाट उकुमस्यान् जांदा ९।। घडिमा वास पुग्यो किल्ला बाहिर सानु षोलामा साधु तरि मैदान वाटो टारैटार वाससम्म विचमा १०।१२ घर गाउ वस्ति भयाको षेत नभयाको टारवारि किल्ला भयाको सहर घर १२ सै होला फाफु १ चुई २ सिपाहि ५२ वस्याका छन् वास-

१३०

उकुमस्यान्वाट स्येफेस्यान् १५ घडिमा वास पुग्यो वासदेषि किल्ला बाहिर सानु षोलामा साधुतरि मैदान वाटो टारैटार षेत नभयाको सबै वारि वाससम्म वीचमा वस्ति १५।२० घर भयाको माटाका किल्ला भयाको सहर घर १२ सै होला फाफु १ ताल्वे १ चुई १ सिपाहि ५ सै वस्याका छन् वास-

१३१

स्येफेस्यान्वाट सिहाफु जांदा २० घडिमा वास पुग्यो वासदेषि मैदानवाटो वीचमा गाउ वस्ति वगैचा बाक्लै छ घडि १० गयापछि सिफिस्यान भन्याको माटाका किल्ला भयाको सहर १ रहेछ येस्मा घर ३ हजार होला फाफु १ ताल्वे १ सिपाहि ४ सै वस्याका छन् आहावाट नाउ नागन्या षोलाका विचमा पटेला राषि बाध्याको काठको पुल तरि अलिकति हिडि फेरि अर्को षोलामा काठको पुल तरि वाससम्म मैदान वाटो . विचमा गाउ वस्ति वगैचाहरू ठाउं ठाउंमा छ घडि १० गै ईटको किल्ला भयाको सहर छिन्दफु भन्या सानु चारपाट्या किल्ला चारै तर्फ फलामको ढोका लाग्याको मजुगुति ढोका ३ छ येस ढोकावाट भित्रपसि सहर चारैतिर येहि डबल वीच

सहरमा पनि ४ ढोका भयाको सहरका गल्लिमा पनि वगिचलन्या जहा बस्यो भनिनस सुपि १ च्यानुचु १ भुध्यासि १ डाठासि १ इ चार जनाका दर्जा यकै हुन् सुपिरच्यानुचु भुषतियार डाठासि विचारि काम काट-मारको हुकुम दिन्या जंगि भुध्यासि १ सेठे १ स्युपि १ चुजि २ पाच्यु ८ सिपाहि २ हजार इ सधै जाहि रहन्या मुलुकको अम्बदानी वुझन्या तहसिलदार र दर्माहादिन्या सिहाफु १ ठानास्याको फाफु १ सिलिस्या भन्याको फाफु १ येति सिहाफुमा रहन्या वास- १३२

सिहाफुवाट लिथुस्यान् जांदा १३॥ घडिमा वास पुग्यो वाटो सबै मैदान येका ठाउं अलिकति दुंग्यान् थुम्का थुम्कि पन्याको विचमा षोलामा पूल २ मध्ये १ दुंगाको सा-है लामो छ यहावाट गै विचमा माटाको किल्ला भयाको सहर १ गाउं वन्ति माफिकै छ घर १५ सै होला फाफु १ चुई १ सिपाहि ५० बस्याका छन् किल्ला वाहिर जंगल भयाको सानु पर्षाल १ पनि छ वेस डबलसंग कुकानु १ वनायाको छ . येस्मा भित्त कोठा कोठामा तातापानिको पोषरि वनायाको छ वास- १३३

लिथुस्यान्वाट वइलास्यान् जांदा १५॥ घडिमा वास पुग्यो वासदेपि मैदानै मैदान वास पुगन्या ठाउंमा अलिकति दुंग्यान छ विचमा गाउं वस्ति निकै छ वासैसम्म कमोत ठाउंठाउंमा गरि तर्नु पर्न्या पूल साघु छ माटाका किल्ला भयाको सहर घर १५ सै होला फाफु १ चुई १ सिपाहि ४ बस्याका छन् वास- १३४

वइल्यास्यान्वाट प्वांटु जांदा १॥ घडिमा वास पुग्यो वास- देपि घडि २ को वाटो गै नाउ लागन्या ठुलो षोलो १ रहेछ . यसैको तिरैतिर अलिक वाटो गै षोला छोडी जानु पर्न्या वाटो सबै मैदान विचमा सहर १ गाउं वस्ति माफिकै छ पूल तर्नु पर्न्या ४ छ माटाको किल्ला भयाको सहर वस्ति पातलो छ घर २ हजार होला फाफु १ चुई १ सिपाहि २० बस्याका छन् वास- १३५

प्वाटुवाट प्वाइस्यो जांदा १३ घडिमा वास पुग्यो वाटो सबै मैदान षेतैषेत अलि कति वाटो दुंग्यान् षोलामा र कुलामा तर्नु पर्न्या पूल ४ विचमा वस्ति गाउं वेसै छ किल्ला भयाको सानु सहर १ छ जाहादेपि घडि १॥ को

वाटो गै फेरी अर्को सहर सहरको बीचमा किल्ला चारैतिर ठुलाठुला हवेलि तेसको बीचमा चिनियाको देउता थाप्याको छ तलाउ इनार पनि रहेछ तेसैमा वास गुम्बा सहरमा गरि घर २००० होला फाफु १ चुइ १ सिपाहि ३० बस्याका छन् वास- १३६

प्वाइस्योवाट थुक्यांस्यान् जानलाई जमा घडि ८ लाग्यो वाटो सबै मैदान छ विचमा गाउं वस्ति माफिकै छ षह-यामा दुंगाको पूल २ मदिहरा ढोका भयाको डांडा स्मेत बेरियाको किल्ला भयाको सहरमा जमा घर ४००० होला जाहादेपि सिहाफुको अम्बल सकि प्वासिको अम्बल लाग्यो प्वांजो भन्याको लालदरियावले येस किल्लालाई रेति गयाको लालदरियाव पनि यसैलाई भन्दा रह्या छन् येस सहरमा रह्या फाफु मुगाको गजुर भयाको १ ताल्वे १ चुई सिपाहि ६ सै जाहादेपि ८ दिनका वाटागालडाई आइ पुगनाले यस सहरमा चौकि वस्न आयाको सिलिकका अम्बलको ताल्वे १ चुई १ सिपाहि ४०० ढोकामा पाला तागि वन्दुकको गारत् तोप षजाना स्मेत तथार गरि बस्याका छन् वास- १३७

थुक्यांस्यांवाट वाइस्यास्यां जानलाई जमा घडि १५॥ लाग्यो वासदेपि तेहि प्वांसो भन्याको षोलाको तिरैतिर काहिकाहि रेति पन्याको मैदान उपर वसि गयोको पर्वत रहेछ तेस्मा गलछिजो पारि वनायाको १ वगि मात्र चलन्या सडक वासैसम्म छ विचमा गाउं वस्ति माफिकै छ कमोत सबै पाषा वालिको तेहि षोलाको तीरमा पुरानु भत्क्याको किल्ला भयाको सहरमा घर १३०० होला किल्ला वाहिर वास षन्या ३ मा तर्नु पर्न्या फट्क्या ३ छन् फाफु १ चुई १ सिपाहि २५ छन् वास- १३८

वाइस्यास्यांवाट लिपाउस्यान् जानलाई घडि १६ लाग्यो वासदेपि तेहि षोलाको तिर वाटो माथिको जस्तो गलछिजो काहि काहि गाउं भयाको ठाउं मैदानमा षोला २ भगालो समेत ३ मा साघु ३ तरि किल्ला भयाको सहरमा जमा घर २५०० होला फाफु १ चुई १ सिपाहि ६२ छन् तेहि षोलाको तिरमा वास किल्ला वाहिरका सहरमा तलाउ २ माकुलो हालि इटले पर्षाल चिह्लि- राष्याको छ वास- १३९

लिगाउस्यान्वाट स्यान्दुस्यान् जानालाई जमा घडि ११॥
लाग्यो वाटो माथिको जस्तो गलछिजो पन्याको विचमा
गाउँ वस्ति माथिकै छ तेहि षोलाको तिरवाट वास
पुग्ग्या ठाउ निस्कनिनेरा अलि अलि मैदान छ . वेस
किल्ला भयाको सहरमा ढोका ३ तेहि षोलाको आघा
कोस वर सहर छ . वाटो काहि काहि दुंग्यान साना
षोलामा फट्क्या ३ छन् तेस सहरमा जमा घर ३०००
होला तीर्थे १ फाफु १ चुई १ सिपाहि ३००० छन्
वास-

१४०

स्यान्दुस्यान्वाट स्यांसि जाँदा जमा घडि १४॥ लाग्यो
वासदेषि वाटो माथिकै जस्तो गलछिजो बीचमा गाउँसम्म
घडि ११ ताहादेषि कहिकहि उकालो जस्तै बह्रालो
बह्रालो तेछो अलि अलि दुंग्यान कहिकहि वगि चलन्या
विचमा ठुलाठुला गाउँ वस्ति वेसै रहेछ साना साना
षह्न्या ८ मा दुंगाको साघु ८ छ . वासैसम्म घडि ३॥ छ
सानु गाउँ रहेछ तेस गाउँमा जमा घर ३०० होला माथिका
फाफुको अम्बल रहेछ चिनिया सिपाहि छैनन् वास- १४१

ऐ का लालदरियाव मन्याको आहादेषि कोस १० उत्तर
रहेछ—

स्यांसियवाट स्यान्ठिस्यान जाँदा १३॥ घडि लाग्यो
वासदेषि लंगुर चढनु पन्या/ठाडो उकालो घडि १ ताहा-
देषि काहि काहि उकालो उपर तेछो डाडै डाडा घडि
१॥ ताहादेषि तेछो बह्रालो घडि १ दुंग्यान वाटो वगि
चल्दो रहेछ ताहादेषि तेछो बह्रालो घडि १ दुंग्यान
वाटो वगि पनि चल्दो रहेछ ताहादेषि वासैसम्म घडि
१०॥ कहि कहि थुमको थुमकि पन्याको मैदान वाटो
असल षोला २ छ तेस्मा दुंग्याको साघु १ जंघार १
षह्न्यामा साघु दुंग्याको ४ काठको ४ जमा ९ षोलाको
तीरमा वास ठाउँठाउँमा भत्क्याको किल्ला भयाको
सहरमा घर जमा १५०० फाफु १ ताल्वे १ चुई १
सिपाहि ५० छन् आहादेषि लालदरियाव कोस १० उत्तर
पर्दो रहेछ वास-

१४२

स्यान्थिस्यानवाट सिङ्गास्यान् जाँदा जमा घडि १८ लाग्यो
वासदेषि वसि गयाको डाडो तेस्मा षोल्सा षोल्सी गड्या-
गुडु पन्याको काहि काहि मैदान अलि अलि दुंग्यान वाटो

षोला २ मा काठको साघु २ साना षोलासा जस्ता
षह्न्या ८ मा दुंगाको साघु ८ जमा १० विचमा गाउँ
वस्ति वेसै रहेछ . किल्ला भयाको सहरमा जमा घर
१००० होला फाफु १ चुई १ सिपाहि ३२ पुराना भत्क्या-
को किल्लामा वास-

१४३

सिङ्गास्यान्वाट ष्वालिफु जाँदा जमा घडि १४ लाग्यो
वासदेषि मैदान वाटो काहि काहि अलि अलि दुंग्यान
उपर असल विचमा सहर गाउँ वस्ति कमोत वेसै रहेछ
षोला ५ मा दुंगाको साघु ४ दुंगाको पूल १ साना साना
षोला ४ मा काठको साघु ४ जमा साघु ९ किल्ला
नभयाको सहर ठुलो रहेछ . जमा घर १२००० आहा
वस्या मालिक छान्चयान् १ ताल्वे १ चुई १ सिपाहि
२५० येति जंगी अरू तहसिलदार षोलाफु १ फाफु १
स्यान्ठुन् १ फाफुभन्दा तल्लो मान षोला येनको अम्बल
मध्येको मुल अडा मालिक वस्या ष्वालिफु वास-

१४४

ष्वालिफुवाट मुस्यान्दा जमा घडि १२॥ लाग्यो वासदेषि
घडि १०॥ गं ताहा ठुलो गाउँ स्याषो भन्याको १ छ
तेस्मा फाफु १ सिपाहि १० ताहावाट ष्वाट्पो भन्याको
नदि पुग्न घडि ४ ताहा ठुला ठुला पटेला लाग्दा रह्या
छन् चौडाई ठुलो रहेछ . मनाक गैह्रो रहेनछ माझमा
भन्या गैह्रो उपर ५७ हात गैह्रो छ कवांटाको वाटो गरि
समुद्रमा मिलन गयाको रहेछ . वारिवाट पारि जानलाई
घडि ३॥ मा तरिदो रहेछ . ताहादेषि धेरै रैति हिड्डी
अलिकति कमोत हिडि वाससम्म घडि ४॥ दोहरि ढोका
भयाको ठुलो किल्ला रहेछ . विचमा चौवाटो भयाको
ढोका रहेछ सहर ठुलो छ वस्ति पातलो छ वजार
पनि ज्यादा रहेनछ तल्लो ढोकावाट पल्लो ढोकासम्म
घडि १ को वाटो रहेछ तेस्मा घर ६००० फाफु १ ताल्वे
१ चुई सिपाहि ५० छन् वास-

१४५

मुस्यानवाट षोइचिनफु जाँदा १२ घडि लाग्यो वासदेषि
वासैसम्म मैदान वाटो विचमा गाउँ वस्ति सहर पाषा
वालीको कमोत ठाउँ ठाउँ वगैचा वेस रहेछ वरिपरि
पानिको पावा भयाको इटको किल्ला अलि अलि भत्क्या-
को दोहरि ढोका भयाको सहर ठुलो रहेछ वाहिर भित्र
गरि जमा घर ८००० षोलामा दुंगाको पूल १ षह्न्या

२ मा ढुंगाको साघु २ ज्मा ३ येस सहरमा रहन्या थिको अम्वा १ औचि ताल्वे १ सौ पिताल्वे २ घ्यां चुचुइये २ पाइचुइ २ वावैफुये १ गैवाइफुये १ सिपाहि ९६० येति जंगी तहसिलमा ष्वाइसिफुं ताल्वे १ फाफुं १ स्यान् छिलैचि १ कमोत कहि कहि धान रोपिन्या उपर गहुं वालि वास-

१४६

षोइचिन्फुवाट लिकोइ जांदा १३ घडि लाग्यो वासदेपि वाससम्म वाटो मैदान सर्वै षेत कहि कहि धान रोपिन्या अरू गहुं छर्न्या ठाउं ठाउंमा इनार तेसमा घोडाका कलले पानि झिकन्या विच विचमा गाउं वस्ति खुपै रहेछ विचमा ठुलो षोला १ छ तेसमा काठको पूल तरि साना षह्यामा ढुंगाको साघु १ तरि वरिपरि माटाको पर्षाल भयाको इटको ढोका फलामको माटाको ढोका भयाको सहरमा ज्मा घर ४०० होला जाहादेपिको ३॥ दक्षिणमा किल्ला भयाको सहर छ तेस्मा फाफुं १ वावफुये १ सिपाहि ३० छन् तिनिरू अइ सर्वै सराजाम जाहा पुन्याउन आउदा रह्या छन् वास-

१४७

लिकोइनवाट स्याउसिस्यान जांदा ज्मा घडि १०॥ लाग्यो वासदेपि वाससम्म मैदान वाटो विचमा गाउं वस्ति वेसै रहेछ सर्वै कहि कहि षेत धान रोपिन्या उपर गहुं वालि छर्न्या किल्ला भयाको सहर पस्नलाई वरिपरि पानिको षावा तेस्मा साघु १ तरि सहर भित्र पस्नु पर्न्या सहरमा ज्मा घर २००० होला फाफुं १ चुई १ सिपाहि ५० ताल्वे १ स्युपि १ रह्याका छन् वास-

१४८

स्याउसिस्यानवाट षोचास्यान् जांदा ज्मा घडि ९ लाग्यो वासदेपि किल्लाको पानिका षावामा ढुंगाको साघु १ तरि सहरवाट निस्कनु पर्न्या वाटो असल मैदान सर्वै षेत धान रोपिन्या धेरै अरू वालि छर्न्या वासमा किल्ला भित्र पस्न्यालाई पानिको षावामा ढुंग्याको साघु १ तरि इटको किल्ला भयाको सहरमा ज्मा घर २५०० होला फाफुं १ चुई १ सिपाहि ५० छन् वास-

१४९

षोचास्यान्वाट स्यासिस्यान जांदा ९ घडि लाग्यो वास- देपि किल्लाका पानिको षावामा ढुंगाको साघु १ तरि वाटो मैदान विचमा गाउं वस्ति माफिकै रहेछ . सर्वै कमोत वासमा आई पुग्नि नेरा किल्लाको चारैतिर वर

पानिको षावा रहेछ तेस्मा ४ दोवाटो भयाको ढुंगाको पूल तरि अलि अलि मारू भत्क्याको इटको किल्ला भयाको सहरमा वस्ति पातलो छ. ज्मा घर ३००० होला फाफुं १ चु १ सिपाहि ४० छ वास-

१५०

स्यासिनस्यान्वाट वैफु जांदा १० घडि लाग्यो वासदेपि किल्ला वाहिर पानि भयाको षावामा ढुंगाको पूल तरि ताहादेपि घडि १ को वाटो नाउ लाग्या षोलो भेटिदो रहेछ तेहि षोलाको तिरैतिर वाटो सर्वै मैदान वाससम्म घडि ९ मा किल्ला भयाको ठुलो सहर रहेछ विचमा गाउं वस्ति वेसै रहेछ . किल्ला वाहिर वजार वस्ति गुलजारै छ त्यो किल्लाको र वाहिर वजारको विचवाट गयाको रहेछ त्यो खोलामा ढुंगाको पूल तरि वासमा ज्मा घर ६००० होला यस्मा रहन्या जागिर दार जंगिछ्याच्यां ताल्वे १ स्युपिता लोय १ चुई २ सिपाहि ३६० मुलुकि तहसिलदार वावैफुये १ सृफुताल्वेय १ फाफुं १ स्यान् ठिन १ वास-

१५१

वैफुवाट छिस्यान जांदा १०॥ घडि लाग्यो वास वस्याका सहर वाहिर किल्लाको षावामा ढुंगाको पूलतरि वाटो सर्वै मैदान विचमा कुलामा ढुंगाको साघु २ षाडिमा ढुंगाको पूल १ सहर किल्लामा पस्न्यालाई पानिको षावा- मा ढुंगाको साघु १ ज्मा ४ माटाको भत्क्याको किल्ला सहर उजार भयाको वाहिर समेत ज्मा घर १८०० फाफुं १ चुई १ सिपाहि ४० छन् विचमा गाउं वस्ति माफिकै रहेछ कोस १॥ वाटो ढुंग्यान अरू असल छ वास-

१५२

छिस्यानवाट निकोइ जांदा ज्मा घडि १२ लाग्यो वासदेपि किल्ला वाहिर षाडिमा ढुंगाको साघु तरि घडि ६ मा षोला १ भेटियो तेस्मा ढुंगाको पूल तरि वाससम्म घडि छ विचमा गाउं वस्ति माफिकै रहेछ वाटो मैदान काहि काहि ढुंग्यान उपर सडक किल्ला नभयाको सानु सहर रहेछ ज्मा घर ८०० होला वास जाहि पछै जाहादेपि कोस २ का वाटो आई जाहा सिधा सराजाम दिन आउदो रहेछ वास-

१५३

निकोइनवाट ठानठैफु जांदा १३ माडिलाग्यो वासदेपि घडि ५ मा पानि सुक्याको षाडिमा साघु छ ताहावाट

ईटको पुरानु कहि कहि भक्त्याको किल्ला भयाको सहर रहेछ तेस्मा ज्मा घर ८०० फाफु १ पाचुई १। सिपाहि ४० छन् छाडि आयाको बसमा सिधावे वस्तु र येसैले दिदो रहेछ यसको अम्बल हो ताहादेषि वाससम्म घडि ८ विचमा गाउं वस्ति वेसै छ वाटो सबै मैदान काहि काहि दुंग्यान षोला २ मा दुंगाको पूल सानु १ ठुलो १ षाडिमा पूल १ ज्मा ३ छन् वाहिर सहरमा फलामको ढोका भित्तपसि किल्लाको ढोकासम्म पुगनालाई घडि ॥ ताहा वेरिपरि पानिको षावा भयाको ईटको दोहरा ढोका भयाको ईटको किल्ला विच सहरमा ढोका ३ चार पाट्या किल्ला लमाई घडि ॥। गज घडि ३ पाउका वाटो रहेछ किल्लाको ढोका वाहिरका सहरको ढोकासम्म घडि ॥ वाहिर भित्त गरि लगाई घडि १॥ गज घडि ॥। को वाटो छ सहर ठुलो रहेछ सिहाफु भन्दा सानु बजार वेस रहेछ किल्लाभित्र ठाउंठाउंमा षेत कमोत तलाउ पनि रहेछ अंदाज ज्मा घर ५००० होला जंगिछाज्यां ताल्वे १ स्योपि ताल्वे १ पुताल्वे १ फाफु ताल्वे १ फाफु १ मुलुकि तहसिलदार हुन वास-

१५४

टानटैफुवाट सतौ जांदा घडि १४ लाग्यो वासदेषि घडि १ मा षोली १ छ . तेस्मा दुंगाको पूल तरि ताहादेषि घडि ६ मा फुल्याठ्यां भन्याको सानु गाउं रहेछ तेसैको वाहिर षोली १ छ तेस्मा काठको पूल १ तर्नु पर्छ वर्षामा नाउं लाग्छ पानिले हिउदमा छोड्याको रैति हिडनु पन्यां पाउ भर होला येस गाउंसम्म ष्वालिकुको अम्बल रहेछ जाहादेषि पाउचिनफुको अम्बल लाग्यो जाहासम्म तौथेले पुन्याउन आउदो रहेछ ताहादेषि वाससम्म घडि ७ किल्ला वाहिरका सहरका बीचमा षोली १ छ . तेस्मा दुंगाको पूल भक्ति काठको पूल हाल्याको छ डेवढो बावढो पन्याको ढोका ३ भयाको षावा स्मेत सानु भक्त्याको ईटको ठुलो किल्ला रहेछ. वाहिर भित्त गरि सहर ठुलो छ . ठाउंठाउंमा भक्ति उजार भयाको ठाउंठाउं किल्ला भित्र षेति कमाई तलाउ स्मेत भयाको किल्ला भयाको सहर किल्लामित्त बीचमा ढोका १ छ घर ज्मा ६००० छ्यांचु ताल्वे १ स्युपि ताल्वे १ फाफु १ सिपाहि १३० छन् वास-

१५५

सतौवाट षातास्यान् जांदा १३ घडि लाग्यो वासदेषि विचमा कोस १॥ जति अलि अलि थुम्का थुम्का भयाको गगेर वाटो रहेछ उपर सबै मैदान कहि वलीठो कहि मत्याइलो पन्याको सडक गाउं वस्ति वाक्लै छ घर उजार भयाको घेर कहि कहि धान रोपिन्या षेत उपर पाषा षेत यस तिर मुंडा घर पनि रह्या छन् . साना षोला २ मा दुंगाको साघु २ छ . ताहावाट किल्ला भक्त्याको सहर छ . षाइपनि भयाको वस्ति भन्या वाक्लो उजार भयाको ईटको देउढो वाउढो पन्याको ढोका ३ भयाको भक्त्याको वाहिर भित्त गरि घर ४००० फाफु १ सानु फाफु १ चुई विचारि काम गरन्या १ सिपाहि ५० दान्या जस्ता तहसिलदार २ छन् वास-

१५६

षान्तानुस्यान्वाट सुरेन्देफु जांदा २३। घडि लाग्यो वासदेषि असल मैदान वाटो सबै कमोत विचमा गाउं वस्ति वाक्लै भयाकोवाट घडि ९ गया पछि षहन्यामा दुंगाको साघु २ गयापछि ताहा लिसिक वान भन्याको ढोका ३ वाट भित्तपसि माटाको भक्त्याको किल्ला भयाको सहर छ विचमा ठुलो ढोका १ भयाको उजार पनि होइन सानु गुलजार पनि होइन माफिकै छ तेस्मा घर ३००० होला जाहाको दैदस्तुर दिन जाहादेषि पूर्व कोस ४ मानास्यांफु भन्याको किल्ला भयाका सहर छ तेस्मा ससन्या मालिक चिन्थे अम्बा १ जंगितौथे १ युचिताल्वे १ तुसताल्वे १ स्युपिताल्वे ४ छ्यांचुई ४ पाचुइ ६ सिपाहि ३६०० ताहा तहसिलदार अदालति काम गर्या चिडस्फु ताल्वे १ फाफु १ पावैफुये ८ सिलिकवानुदेषि जांदा षहन्या १ छ वर्षामा वाडि आउंदा सबै बालुवाले पुदो रहेछ कमोत पनि नभयाको बालुवा बालुवा हिडनु पन्यां घडि ७ यस्को विचमा किल्ला नभयाको ढोका भयाको सानु सहर छ . ताहा दोहरि ढोका भयाको इनका भक्त्याको किल्ला भयाको स्यषो-स्यान् भन्याको सहर अलि अलि उजार भयाको यस्मा फाफु १ छ्यांचुचुजी १ सिपाहि ३०० यसले दैदस्तुर दिनु पर्दो रहेछ . घर २००० होला विचमा किल्ला नभयाको सानु सहर १ छ ताहादेषि घडि ३ को वाटोसम्म सबै बालुवाले पुन्याको रहेछ पानि नभयाको वर्षा षहन्या

१ छ कहि कहि कमोत उपर बालुवाले पुन्याको नासपाति मेहेलका रूप माथि वस्ति नभयाको ताहादेखि असल मैदान वाटो सबै कमोत वाससम्म घडि ३॥ गाउ वस्ति वेसै रहेछ सहर ठुलो छ वरिपरि पानिको षाई भयाको ईटको किल्ला ४ छन् ढोका भित्त पसनु पर्न्या विच सहरमा ठुलो ढोका १ छ . किल्ला भित्त वारिदेखि पारिसम्म घडि १ को लमाइ चार पाट्या किल्ला ठाउं-ठाउं भत्क्याको सहर गुनजार वस्ति वाक्लो छ वजार उनि गुलजार छ. ठाउंठाउं कमोत पनि छ . किल्ला भित्त बाहिर गरि जमा घर ८००० होला तेस्मा वस्न्या चिदपु ताल्वे १ फुनफुये ताल्वे १ फाफु १ छ्यांचा ताल्वे १ छ्याच्युच्युकी १ वावैफुये १ सिपाहि १६० छन् वास-

१५७

सुरन्देफुवाट ल्युछिउस्यान् जांदा १६ घडि लाग्यो वाटो सबै मैदान ठाउंठाउं वर्षामा पर्वतवाट षह-या वाडि आइ सडकमा बलौटोले पुन्याको सबै कमोत जगा कहि कहि बालुवाले पुन्याको सानु षह-यामा ढुंगाको पूल २ छ . विचमा वस्ति पातलो ईटको दोहरि ढोका भयाको पानि सुक्याको षाई वरिपरि रहेछ . जमा घर ३००० होला वजार माफिकै रहेछ तेस्मा फाफु १ चुबी १ सिपाहि ६० छन् वास-

१५८

ल्युछिउस्यान्वाट पैस्यास्यान् जांदा जमा घडि ११ लाग्यो वासदेखि मैदान असल वाटो छ येका ठाउंमा अलिकति ढुंग्यान वाटो विचमा पानि भयाको षाडिमा ढुंगाको पूल १ छ फेरि विचमा षोलो १ छ तेस्मा काठको साघु १ छ . पाहाडवाट आयाको हुनाले बालुवाको रेति धेरै पुन्याको विचमा गाउं वस्ति ठिकै छ . वासमा आइ पुग्या ठाउं बाहिर सहरको ढोका नेरा षाइमा ढुंगाको पूल १ तरि ठुलो बाहिर ढोकावाट भित्त पसनु पर्छ ईटको किल्ला दोहोरी ढोका भयाको भित्त बाहिर गरि घर ३५०० होला फाफु १ वावै १ सिपाहि ५३ छन् वास-

१५९

पैस्यास्यान्वाट टाटौ जांदा १४ घडि लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा पानि नभयाको षाइमा ढुंगाको पूल १ षोलामा ढुंगाको पूल १ छ रेति निकै भयाको वर्षामा

नाउ लाग्या तेस्मा काठको साघु १ जमा साघु ३ विचमा ठुलाठुला गाउं वस्ति वेसै रहेछ दोहरि ढोका भयाको पुरानु माटाको किल्ला कोस ॥ कागज लमाई भयाको १ षंड वस्ति ३ षंड षेत वजार पनि माफिकै रहेछ घर जमा २००० फाफु १ चुई १ सिपाहि ३० छन् वास-

१६०

टाटौवाट लाठिस्यान जांदा ७॥ घडि लाग्यो वासदेखि किल्ला बाहिर सडकमा बलतिर पर तिर तलाउ २ छ . वाटो सबै मैदान विचमा षह-या छ तेस्मा ढुंगाको पूल १ साना षह-या षाइमा ढुंगाको साघु २ जमा ३ विचमा गाउं वस्ति वेसै रहेछ सबै कमोत दोहरि ढोका भयाको माटाको किल्ला पुरानु भयाको सहर छ . किल्ला भित्त बाहिर गरि जमा घर २५०० फाफु १ चुबी १ सिपाहि ३० छन् वास-

१६१

लौठिनस्यान्वाट टाटेन्फु जांदा १५ घडि लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो ठाउंठाउंमा गाउं वस्ति भयाको घडि १२॥ को वाटो छ ताहा वर्षामा ढुंगा लाग्या षोलो रहेछ . तेस षोलामा काठको लामु पूल वाध्याको तर्नु पर्न्या रहेछ . ताहा देखि कमोत भयाको फाट वाससम्म घडि २॥ छ . किल्ला नेराका षाडिमा ढुंगाको पूल १ षोलामा काठको पूल २ डेउढो वाटो गरि पसनु पर्न्या तेहरि ढोका भयाको ईटको मजगुति किल्ला छ पुरानु भै काहि काहि अलि अलि भत्क्याको छ वारि ढोकादेखि पारिसम्म लमाई घडि १ गज घडि ॥ सहरका विचमा ढोका १ छ . सहर गाउं उजार भयाको वस्ति वाक्लो ठाउंठाउं तलाउ कमोत छ जमा घर ४००० यस्मा वस्न्या जंगी ठिठ्य भन्या अम्वा १ इउची ताल्वे २ तुसताल्वे १ सौपिताल्वये २ छ्याच्युचुई २ षाच्युचुई छ वावैफुय ८ लिवाईफुये ८ सिपाहि ३००० हजार छन् औटाटेन्फु भन्याको मुलुकि १ ताल्वे १ फाफुताल्वये १ फाफु १ छन् वास-

१६२

टाटेन्फुवाट सिलौस्यान् जांदा १५॥ मा वास पुग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा गाउं वस्ति वेसै छ . कहि कहि सुषा परि वैरान अरु सबै कमोत विचमा किला छ तेस्मा ढुंगाको साघु १ छ ताहा पछि वर्षामा नाउ लाग्या षोला १ छ . हिउदमा काठको पूल १ छ . ताहा पछि वास आइग्यै नेरा वर्षामा नाउ लाग्या षोलामा

हिउदमा काठको पूल १ छ जमा साधु ३ दोहरा ढोका भयाको सहर ईटको किल्ला बाहिर भित्र गरि जमा घर २००० फाफु १ ताल्वे १ पाचुई १ सिपाहि ४६ छन् वास- १६३

सिलौस्यान्वाट तिनजु जांदा ९ घडि लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा ठुलो ठाउ १ छ . अरू पुराना साना गाउँ वस्ति माफिकै छ . विचमा पानि नभयाको पह्या-मा ढुंगाको साधु १ छ . माटाको ठुलो किल्ला भित्र पस्नु पर्न्या डेउढो वाउढो पन्याका चार पत्र ढोका दुई दिशा मात्र भयाको सहर उजार छ . बाहिर भित्र गरि जमा घर ३००० ताल्वे १ तुसताल्वे १ फाफु १ पाचुई १ सिपाहि ३६० छन् वास- १६४

तिनजुवाट वाटुस्यान् जांदा ११ घडि लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा सानु सहर १ गुलजार छ . वजार पनि वेसै छ . वासदेखि घडि २ को वाटो गै वर्षामा नाउ लाग्न्या षोला १ छ . तेस्मा काठको साधु १ छ . कुलामा ढुंगाको साधु छ वासदेखि घडि १॥ को वाटो बलौटो पन्याको वरिपरि पानिको षावा भयाको दोहरि ढोका भयाको ईटको सानु किल्ला भयाको सहर उजार भयाको भित्र बाहिर गरि जमा घर १५०० फाफु १ ताल्वे १ चुजी १ सिपाहि ७२ छन् वास- १६५

वाटुस्यानवाट पाउचिन्फु जांदा १६ घडि लाग्यो वासदेखि वाटो सवै मैदान वासदेखि घडि ५ मा माखांफुझी भन्या-को किल्ला नभयाको सानु सहर छ . ताहाको सिधा सराजाम अन्तैका फाफुले दिन आउछ . ताहादेखि वास-सम्म घडि ११ षोला ३ मा ढुंगाको पूल ३ छन् कुला षाडिमा ढुंगाको साधु ७ जमा १० षाड दोहरि ढोका भयाको ईटको ठुलो चार पाट्या किल्ला रहेछ . वजार सहर सिहाफु भन्दा गुनजार छ . किल्लाको वारि ढोका देखि पारि ढोकासम्म जान घडि १। किल्ला भित्र बाहिर गरि जमा घर १२००० होला जाहा वन्या मुलुकि तुथां १ बुधिनसि अम्बर भरको तहसिलदार १ डाडासि निसापका मालिक अम्वा भन्दा सानु १ छिवा ताउ फाफु पजनि गन्यां १ पाउतिन्फु १ छिवैस्या १ सेठे १ चुजी ४ तुसि १ स्युपि ४ छ्यांचु ४ पाच्यु १६ वयेउइ २४ सिपाहि

३६०० छन् वास-

१६६

पाउचिन्फुवाट डावास्युस्यान् जांदा घडि ११ लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा गाउँ वस्ति माफिकै छ बीच षाडीमा ढुंगा पूल २ वर्षामा नाउ लाग्न्या षोला १ छ तेस्मा काठको साधु १ कुलामा ढुंगाको साधु २ छ . वास नैरा सानु षाईमा ढुंगाको पूल १ जमा सानु २ येकोहरा ढोका भयाको ईटको किल्ला वरिपरि पानिको षाड अलिक उजार भयाको सहर भित्र बाहिर जमा घर ३५ सै फाफु चुई २ सिपाहि ७२ छन् वास- १६७

डावास्युस्यान्वाट पेषो जांदा ११। घडि लाग्यो वासदेखि मैदान वाटो विचमा गाउँ वस्ति ठिकै रहेछ षाईमा ढुंगाको ४ काठको १ जमा साधु ५ किल्ला नभयाको सानु गाउँ रहेछ तेस्मा घर जमा ३ सै होला वास- १६८

पेषोदेखि टोटुवा जांदा १६।।। घडि लाग्यो वासदेखि गाउँ बाहिर नाउ लाग्न्या षोला १ मा काठको साधु १ छ वासदेखि घडि ३।। को वाटो आई भेजोस्या इटको किल्ला छ तेस्मा फाफु १ चुजी १ सिपाहि ३२ छन् . वास वसि आयाको गाउँमा सिधा सराजाम येसैले बुझा-उनु पर्छ ताहादेखि वाससम्म घडि १३। साधु ढुंगाको षाड पह्यामा गरि ७ दोहरि ढोका भयाको ईटको किल्ला विचमा पनि ठुलो ढोका भयाको सहर वजार गुलजारै छ . भित्र बाहिर गरि जमा घर ५००० ताल्वे १ फाफु १ स्युपि १ छ्यांचु २ पाच्यु ४ सिपाहि ४ सै छन् वास- १६९

टोटुवावाट लास्यास्यान् जांदा १५।। घडि लाग्यो वास-देखि सहर बाहिर सानु षोला छ वर्षामा नाउ लाग्न्या तेसमा तेहरा वगि चलन्या ढुंगाको लामु पूल तर्नु पर्न्या ताहादेखि घडि ६ मेतिस्तै डवलका षोलामा तेस्तै डवल को पूल तर्नु पर्छ . ताहावाट घडि १ का वाटो ढुंगाले छाप्याको रहेछ . ताहावाट वाससम्म घडि ८।। विच षाडिमा ढुंगाको साधु २ छ . पूल जमा २ विचमा वजार वस्ति भयाको ठुलो गाउँ छ . उपर साना गाउँ वस्ति वाकलै छ . कपोत पनि निकै छ . षाड भयाको देहोडा पन्याको दोहोरि ढोका भयाको पुरानु ईटको किल्ला भयाको सहर वस्ति पातलो उजार भयाको बाहिर भित्र

गरि जमा घर ३००० फाकु १ पाच्यु १ सिपाहि ६० छन्
वास- १७०
लास्यास्यान्वाट पैचिनका किल्लाको ढोकासम्म जांदा १२
घडि लाग्यो वासदेवि मैदानको वाटो ठाउँठाउँमा ढुंगा-
को पुल नाउ लाग्ना षोला १ मा ठुलो पुल १ छ. पानि
जम्हाको षाइसा पुल १ छ. कुलामा ढुंगाको साघु २
तरि गै ठुलो गाउ बजार वेस भयाको छ. ताहासम्म
घडि ५ ताहादेवि कहि कहि कमोत रहेछ. उपर वलौटो
ढुंग्यान पन्याको वाटो घडि ३ ताहा नाउ लाग्ना षोला
१ रहेछ तेस्मा ढुंगाको ठुलो पुल वारिपारि जति
आउन्दा वेपारिहरूसंग भारिको वगिको दस्तुर लिन्यामा
लिलग्रमवा १ त्यो षोला पारि दोहरी ढोका भयाको
ईटको किल्ला भयायो सहर छ. घर पातलो माफिकै
रहेछ. तेस्मा जमा घर ३००० छ. तेस्मा ताल्वे १ चुजी
१ सिपाहि ३२ छन्. त्यो पुलदेवि घडि ३ का वाटो

तेस्तै वलौटो पन्याको ढुंग्यान १ हिडि ताहादेवि ढुंगा
छाप्याको वाटोदेवि ढोकासम्म २।४ घर भयाको कमोत
ढोकैसम्म जोरियाको छ वास- १७१
४०) चीनको अहेवाल भन्याको महाचीन भित्तका नापि
जमा मानिसको जमा मुलुकि आम्दानीको जमा मानिस
पिछे लाग्ना महसूल औ सुवाई पीछेका इलाका भित्र
येस येस चिज वस्तु पनी भन्या विस्तारको—
लाटिटिउड भन्याको सूर्य मण्डलको उत्तरायण दक्षिणायन
हो. तस्को गिति कहादेवि गर्नु भन्या उत्तरायण दक्षिणा-
यनका विचाविचदेवि गिति गर्नु तेस विचाविचलाई
अंग्रेजीमा एकुइटर भन्छन् सूर्यका गिति ताहावाट विचमा
पर्दछ. ताहादेवि उत्तर पट्टिलाई नार्थलाटिटिउड
भन्छन् दक्षिणपट्टिलाई सौठ लाटिटिउड भन्छन्.
ताहादेवि दुवैपट्टि अशा ९०।९० पर्दछन् असापिछे
६०।६० भाग हन्छ—

ठाउँठाउँ का सुवाईको नाम	लाटिटिउड सुमौका ठुलान गरको	सुवाइस हरपेचिन देवि माइल टाढा पर्दछन्	सहर ए कसुवाई भित्त कति माइलको अंदाज जमिन पर्दछ	सुवाईपिछे कति मानिस वस्याका छन्	माथिल पिछे कति मानिस छन्	हर ए मुलुकि आम्दानी पौड महसूल सर्कारिलाग्न पौड सिलि पेन्स रहेछन्	पगरिपिछे कति महसूल सर्कारिलाग्न पौड सिलि पेन्स रहेछन्	सुवाई पिछे कति
पेचिली	२९।।	×	५९७००	३५०४०३८	५८	९२३९३१	० ५ ३	
क्याइनान्	३२	८६२	८५०००	३०४०५२५८	३५७	२४५८४७६	० १ ७	
क्येडसि	२८।	१०२४	७२०००	५९२२१६०	८२	९८१३७४	० ३ ३	
फोचिङ	२६	२२०२	५७१५०	१६८४५२८	२९	३७७५०७	० ४ ५	
चेकिण्ड	३०।	११८५	३७२००	१८९७५०९९	१५०	१३५७५९३	० १ ५	
हौकाङ	३०।	११३३	१६८००	३३७०२३७९	२००	७३८१२३	० ० ५	
होनाङ	३४।।	५५३	६२०००	२६६२९६९	४३	१०५२८२६	० ७ १०	
सांटाङ	३६।।	२८७	५६८००	२५४४७६३३	४४८	१२३१६०७	० ० ११	
शांसि	३७।।	४३१	६२५००	१८६०८१६	२९	१०६१९१६	० १४ ४	
शिन्धी	३४	९५२	१६७७०१	२५७७०४	११	४९७६१०	० १८ ७	
सेच्युइन	३०।	२०४८	१७५६००	७७८६७८२	४४	१९५४८४	० ० ९	
क्यांटन	२३	२७२०	९७१००	१४९१२७१	१५	४२४७६७	० ५ ९	
क्याडसि	२५	२६८०	८७८००	२५६९५१८	२९	१४६८२८	० १ १	
युनान्	२५	२९४६	१३१४००	२२५५४५९	१७	१९५३०६	० १ ५	
कोएच्यु	२६।	२७४५	५९२००	२९४१३९१	५७	३६७६४	० ० ६	

माहाचिनको भित्रि ताप अंग्रेजी माइल ज्मा १३७२४५०
तेह्र लाख बहत्तर हजार चार सौ पचास माइल
ज्मा मानिस- १४१४७०००५ चौध क्रोड चौध लाख
सत्तरी हजार पाच
माइलपिछे ज्मा मानिस- १०३

मुलुकि ज्मा आम्दानि पौड- ११६४९९१२ येक करवर
सोह्र लाख उनचास हजार नौ सौ बाह्र
मानिसपिछे महसूल- पौड सिलि पैन्स

	०	१	७
ज्मा फौज-	११८२०००		
रेयत पिछे	सिपाहि		
११९	१		

चिनको अहेवाल

पेन्स १२ को १ सिलि
सिलि २० को १ पौड
पौड १ को कल्दार रु
पैया १० हुन्छ

सुवाइपिछे कुन कुन चीज डब्ज छन् कुन कुन चीज
वनाउदछन्

जस्ता सिसा अंगुर कोयला षानि संगमर्वर सोरा जवा
षाषानि

अनाज निमक कपास रेशम चिनिया भांडा चिया वेपार
सुन चांदि सिसा लोहा जस्ता कसीस निलातुथा अनाज
फटकिसि. चिनिया भाडा

पारो . लोहाको दस्तकारि लोहाजस्ता रेशम चिया वेपार
पर्देस संगमर्वर

अनाज रेशम चिया वेपार पर्देस रेशमका कपदा

पारा . राङ . अनाज चिया , कागज सिग्रीफ
तावा अनाज

अनाज वेपारी पर्देसी

पत्थरका कोइला वनात् तोसनुन् . दाष . भेडी . सिग्रीफ
पत्थरको कोइला सिग्रीफ देवन्द चिनि कस्तुरी भेडी नुन
वालको दस्तकारि

राङ लोहार तावो सुन सिसा कह्रुवा कस्तुरी घोडा
रेशम मिश्री रेवचिनि निमक

तावा लोहा. राङ. सिसा. पारो. मिश्रि. कर्पूर. वेपारि
पर्देसि . संगमर्वर

तावा . राङ . चांदि तर्जु भेडी

सुन. चांदि. राङ. जस्ता. रेशम. निमक. चियावेपारि
ब्रह्माका स्याम् देसका कस्तुरी

सुना. चांदि. कपरा. पारो. तामाको कपरा. तावो

वास चिनियाहरू- १४१४७०००५ पधसुवाजात षास
चिनमा वस्याका मानिस

चिनकिङ्का मानिस वा ४८६६४३

कान्सुका मानिस वाहि ३४००८५

टार्टीरिका मानिस १२००००००

४१) श्री प्राइम मिनिष्टरवाट श्री कम्याडर इन चिफ
जनरल रणजद्विपसिंह कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको
भर चैत्रमा हेतौडावाट उठि नसकन्या रसद अन्दाज गरि
मधेस जील्ला जील्लामा अवरसद ल्याउनु पर्देन भनि
उर्दी दि पठाउन्या काम गर्नु . उर्दि नपुगि जिल्ला
जिल्लावाट आयाको रसद वृद्धि लिन्या काम गर्नु .
हातिहरूलाई घाटा वोकाइ वयल टटुलाई षुवाउन्या तज-
विज वेस गन्या छौ . भीफेदी नसक्ये भैस्यासम्म गाढा
चलन्या वाटो वनाउनलाई मेजर कपतान सताराम
षतुलाई पठायाको छु वाटो वनाउन्या हतियार . पिपा
चाहिन्या सर्वै कुराको मदतदि वाटो वनाउन लाउन्या
काम गर्नु त्यो वाटाको सुखसिसक्यापछि चाहिन्या मानिस
राषि तिमि र मेजर कपतान समेत आउन्या काम गर्नु
सहरका काठ परिद गरि राषनु . गोला वनाउनु पर्न्याछ
११ साल माघसुदि ७ रोज शुभम-

माघ सुदि ९ रोज ६ मा

ताहापछि श्री कम्याण्डर इन चिफ जनरल कृष्ण वहादुर
कुवर राणाजीका हजुरमा श्री कम्याण्डर इन चिफ जनरल
रणजद्विप सिंह कुवर राणाजीवाट लेषि चह्राई पठाया-
को भीफेदिसम्म गाढा चलन्या गरि ३ दिनसम्म तजवीज
गरि आउनु भनि मेजर कपतान सताराम षतु वाटो
वनाउन आयाका छन् इनले भन्या वमोजिम चाहिन्या
मानिस दिन्या काम गर्नु भनि लेषि आयाका कुरालाई
अरु मानिस मसंग छैन . इनै रसद वोकन्या पिपा छन्

देउ भनि मजि आया दिव्या काम गरौला धर्मनारान पनि आज हिडछ . धर्मनारान मार्फत परिद भयाको अमानत भयो नाफा उसले पाउदैन. ताहा आई पुग्यापछि जस्ता फलाम आजसम्म किन्याको किनियो नकिन्याका लाई किफायेतसंग लिन्या र अंत परिद गरि किफायेतसंग मिलन्या वन्दोवस्त तिनीने वांघनु भन्या श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्यैज्युवाट मजि भयाको छ . सोहि माफिक काम गर भनि लेखिक्सनु भयाका कुरालाई जाहा मैले वन्दोवस्त गरिकन हुन्या कुरो होइन मैले जान्या र बुझ्यासम्मका कुरा हजुमा जाहेर गरि विन्ति चढाई पठाउंला हजुरका तजवीजमा जो ठहर्छ रसदका चावल जति सक्यो मैस्या भिकेदी चाडो उकालन्या काम गन्या पछि काठमाडौं उतारन सजिला होला . सो माफिक मेजर कपतान महारुद्र षतृ दलजित विष्टहरूलाई लगाई पिपाको वन्दोवस्त वाधीदिनु भनि लेषि वक्स्याका कुरालाई हेटौडामा आयाको चावल तेस तरफ उकालन पाया मलाई सजिलो होला भनि भरमगदुर गर्दछु . मेजर कपतान महारुद्र षतृ दलजित विष्टलाई तेस तर्फ चलान गर्नुलाई मैले पनि चाहिन्या कुराको तजविज गरी मिलाई दियाके छ उनहरूले पनि भरमगदुर गर्दछन् भडरुवामा गोलि ढालन्या विस्तार लेषि पठायाछौ . विन्ति गर्दा षुसि हुनु भयो . गोलि ढालन्या काम भडरुवामा थामि वनाउनु पर्ला मेजर कपतान सम्सेर जंग षतृलाई केहि दिन ताहा राषि वक्सनु होला भन्या झै लागिरहे छ . गोला ढालन्या काम सरासर चलाउनालाई क्या क्या चाहिन्छ . धमनारानसंगका रूपैया . फलामको चांजो मिलाई दिव्या काम गरि तिमिले पनि आउनु भनि लेषि वक्स्याका कुरालाई भडरुवा मेगजिनमा गै हेरि च्वाफुले देष्याको कुरो विन्ति चह्राई पठायाको हो . भडरुवामा मेगजिन थामनालाई विस्तार विन्ति गर्नु पर्न्याछ म ताहा आइ विन्ति चढाउला जस्ता र फलाम धमनारानसित नलिन्या काम वेस भयेछ . ढालन्या फलाम चाहिन्या हुनाले जस्ताको काम फलामले पुगला भनि जस्ता लिन्या कुरो विन्ति गरि पठायाको हो धोक्राहरू साह्रै चावल छिन्या वीराका वनायाका रह्या छन् जाहा धोक्रा पुगेनन् भनि षन्याई हेर्दा कसैमा १२ माना कसैमा

१०।८।६ मानासम्म पाथि १० मा पुगेन . ढोक्रामा कति कति हाल्याका छन् भनि लेषि वक्स्याका कुरालाई धेरै धोक्रा १० पाठि हाल्याका हुन् धोक्रा सानु मै कामले हरकट हुन जांदा ८।९ पाठि पनि छन् सोहि धोक्रामा लाल्गेरुले ८।९ अंक लेषियाको छ. दिनमा ३ हजार २५ सये थैलामा चावल गर्नु पर्दा र वाटामा लैजांदा चुहि छिरि घटन गयेकि कसो भयेछ. जाहा भन्या आपना आपना काममा षवदारी सित काम गर्नु भनि अह्यायाको छ १० पाठिका थैलामा अंक लेख्याको छैन सुवेदार अजप्सी थापाले किन्याका थैला वलिया रह्याछन् केरु कुति डिगर्चासम्म पुन्याउदा ठहन्या चावल नछिन्या रह्याछन् भन्या किफायेत भयाको वढिया हो धमनारान सित आयाको छ. उससंगका मला अघि इजारा थियो अब नाफा नषानु भनि अमानत भयाको छ . तेसवाट रूपैया ली टाटको थैला १० पाठि अटाउन्या डोरिले मुष वांनु हुन्या थैलाको वन्दोवस्त गर्नु भनि लेषि वक्स्याको कुरालाई कर्णेल हेमदलसि थापाले भडरुवामा जांदा उनले ल्यायाको थैला येहि हो यसलाई षरीदि र हेटौडासम्मको भाडा सिलाई गरि १० पाथि जान्या थैला १ कोलाठसाही रूपिया सम्ममा येक लाष थैला सुवेदार अजफसि थापाले नसिलाई परिद गरि थुप्राई राष्याको रहेछ . हेटौडासम्म चलान गर्नाको भाडा र सिलाई गर्नाको मंजुरी दिनालाई अटन नसकि अलमलि रह्याको रहेछ. भनि कर्णेल हेमदलसि थापाले विन्ति गन्या र जाहेर गरि पठायाको हो . पांच पैसा लाठसाहिले षरीदी सिलाई हेटौडासम्म ल्याउनाको भाडा मिह्ला होला . चाडो तयार गरि पठाउन्या काम गर भनि दस्षत पठावा सुवेदार अजप्सी थापाको र केशवका नाउका ८ हजार चट्टी परिद गरि १० पाठि चावल अटाउन्या र चावल नछिन्या गरि ढोक्रा सिलाई पठाउनु भनि असोजमा रूपिया दियाका हुन् . तेसमध्ये हेटौडा दाषिल भयाका यसै नमुनाका चट्टी जमा ३१३० चट्टीको ३ थैलाका दरले ९३९० दाषिल भयो चट्टी पठाउन ढिल भयो भनि १।२ फेरा जरीवाना पनि गन्या ताकितिको चिठी बरावर पठाउंदा हारमानि रह्याछु अस्ती आयाको चिठीमा भन्या यस मितिदेषि अघी धमनारानसित वीरा जो लियाको लियो अब नलिनु टाटको लिनु भन्या चिठी पठाई वक्सनु

भएछ . टाटका थैला कैले आउछ र काम चलाउन वयेल टटु पिपा हातिलाई २।४ दिन चलान गर्नालाई पुग्ला २।४ दिन पछि भारि चलान गर्न अडकन जान्याछ . येस्मा कसो गर्न्या हो ताहावाट भन्या धमनारानले जो काम इजारा लियाको थियो अमानत भो धमनारान ताहा आयाको छ . तिनसंगको रूपिजा ली थैलाको वन्दो-वस्त गर्नु भनी लेषि वकस्याका कुरालाई धमनारानसंग कार्तिक वदी ३ रोज ५ मा वन्दोवस्त हुंदा पनि थैला पु-प्राउंनलाई येस्तो हाहा परिरहेछ आजकल धमनारान-संग रूपिजा ली थैला किनि जाहा झिकाई चावल भरि तेस तर्फ चलान गर्न्या काम मवाट होइसकन्या छैन मँले ऐले विन्ति चह्याको छु जाहा काम हर्कट नहुन्या गरि हजुरवाट वन्दोवस्त भया वढिया होला मुकाम हेटौंडा शुभम—

माघ शुदि ९ रोज ६ मा

श्री प्राइम मिनिष्टरवाट श्री कम्पाण्डर इन चीफ जनरल रण उद्दीपसिंह कुवर राणाजिलाई लेषि गयाको . धर्म-नारानवाट आयाको वोराको थैला चिठि पुग्याका मिति-देषि नलिनु वाकला टाटका थैला लिनु भन्या मजि आयेछ . वाकला टाटका थैला नआइ पुग्दा रसद चलान गर्नालाई षाचो हुन जाला भनि धमनारानका वोराका थैलामध्ये छानी भारी हालन्या काम गर्न्या भनि लेष्याका कुरालाई चुन्याका वाटामा पहन्या राषन्या काम वढीया गर्न्याछौं चिठी पुग्याका मितिदेषि वोराका थैला नलिनु भन्या लेषि गयाको हो . धमनारान मार्फतका पटनावाट चलान भयाका मितिदेषि येसो जो आयाको वोराका थैला छन् . तेस मध्ये रसद वोकन्यालाई हुन्या-जति बुझि लिनु नहुन्या फिर्ता गरिदिनु पटनावाट चलान भयाको मितिदेषि उप्रांतलाई र वोराका थैला नवुझनु वाकला टाटका थैला लिनु रसद वोकन्या जतिलाई चुन्या-वाट र अरू आउन्यालाई अर्को वाटाको वन्दोवस्त होइ सकन्या रहेछ भन्या . सोपाठहुन गया . रसद वोकाउना-लाई सुभिता हुन जाला रसद वाहेकका आउन्यालाई जान्या-लाई अर्को वाटो गरिदिया वढीया होला वाटाका अर्थलाई भरि सक्य दोहरा गाडी भैयासम्म चलन्या गरि वनाउनु

होइ सकिदैन भन्या र तिम्रा तजवीजले जो ठहरायाको छ वढीये छ जाहा काजि कपतानलाई अहाउनु पर्न्या कुरा अहाइ आउछु भन्या कुरालाई र धमनारान ताहा आयाको छ . येस सितको वन्दोवस्त र मेजर कपतान सताराम षतूलाई वाटो वनाउनलाई चाहिन्या महुन स्मेत दि रसद वरावर चलन्या वाटो वेसगरि वन्या . वन्दोवस्त सर्वे मिलाई आउन्या काम गर्नु . गाडाका पांगाले मानिस मर्न र जखम हुन गयाछन् अब उप्रांतलाई तेस्ता हुन नपाउन्या वन्दोवस्त वाधन्या काम गर्न्या वढीया होला शुभम—

माघ शुदि ११ रोज मा

श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री कम्पाण्डर इन चीफ जनरल रणउद्दीप सिंह कुवर राणाजीले लेषि चह्याई पठायको धर्मनारानवाट आयाको थैला माघ शुदि रोज देखि नलिन वाकला टाटका थैला लिनु भन्या मजि भै आयाका सिर चह्याजा वाकला टाटका थैला नआइ पुग्दा रोजिन्दा पिपा र वयेल टटुनाई भारि चलान गर्नालाई षाचो हुन जाला भनि धर्मनारानका वोराका थैला आयामध्ये छानि भारी हालन्या काम गर्न्या . म सप्तारि तिर जान्दा षतू कपतानलाई र विष्ट कपतानलाई वाटो वनाउनु भनि अहाइ गयाको हो सप्तारिवाट आइ पुग्दा वाटो वनायाका रहानछन् र किन वनायेनो भन्दा . येकहरो वनाउनलाई मजि हवस वनाउछु दोहरा गाडा चलन्या नदेख्दा नवनायाको भनि भन्या र इनिहखले विन्ति गर्न्याको नपत्याई रसद वोकन छुटाई वाटो वनाउन लावा भन्दा तैपनि प्रतित नमानि म पनि भैयासम्म गै हेर्दा गाडाका दोहरो वाटो नचलन्या देषदा मँले पनि यस्मा मन्सुवा गरेन जो गाडी आयाको थियो भिछा षोरीदेषि हेटौंडासम्म रैतान सित सुपत भाडा ली रैयत-को चावल वोकि देउ भन्या वन्दोवस्त गर्न्या वयेल टटुको मात्र वाटो रहेछ गाडाका वाटोलाई याम्कम हुन जांदा पनि यस्मा किफायेत होला भनि देषिन् चुरियाका पल्लापट्टी वहालामा षाली गाडा लैजान्दा वहालामा गाडी भासि गाडाका पैयाले पाई टावैमा १ मानिस मन्यो येउटा मानिस अजविल भै वोकि घर लै गया आज

भोलि हेटौडा देषी विसौलीयासम्म १०।८ हजारसम्मको रसद त्याउना मानिस आबत जावत छ . इ मानिसले हिड्याको बारिपारि रूपका पात पनि धूलैका पात जस्तै देखिन्छ. तुरीयामा आउन्त्या जान्याले वाटोवन्द हुदा आउनालाई र जानालाई पनि २।३ प्रहर नभै जान नपाउदा रसद पुऱ्याई फिन्याले साजदेषि व्याहानसम्ममा जाई रसद ली आउन्त्याले व्याहानदेषि साजसम्म आइ सकनु भन्त्या उदि दि पहरा राषि दिया येस्तो नगऱ्यामा तलविज पर्न जाला भन्त्या देखियो वेहोरा वाधि दिना आज भोलि रसद पनि रयेतसंग भरिन्या १६ सये २ हजार आउछ . आयाको सर्व भरि नसकि हाम्रो पनि भनि देउ भनि रैयत कराउदै छन् . काजि डिल्लि सिंह वसन्त्यात् पनि हिजो आइपुग्या . जाहा काजि कप्तानलाई अह्लाउनु पर्न्या कुरा सर्व अह्लाई वृहस्पतिका दिन म पनि हजुरका दर्शन गर्न आइपुगछु शुभम—

माघ शुदि ११ रोज १ मा

यस्तै वखतमा श्री मद्राज कुमार कुमारात्मज श्री मिनिष्टर जनरलवाट श्री विगिडियेर जनरल षड्ग वहादुर कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको मुलुकवाट आयाको रसद भर्दा स्याहा चह्लाई रसिद गरि रसिदको नकल सारि सौपि दिनु रसिद पायेनौ भनि कोहि कराउन आया रसद नलियाको ठहऱ्यो भन्त्या तिनीहरूलाई दो चन्दा जरिवाना होला गोदाममा चावल बुझि बुझ्यौ भन्त्या कित्या रसिद गरि दियाको ठहऱ्यो भन्त्या तिमीहरूका हात कलन हुन्या छ सो बुझि काम गर भनि रसदलाई भन्त्याहरूलाई उदि दिन्त्या काम गर शुभम्—

येहि वेहाराको चिठी श्री मेजर जनरल कृष्ण ध्वज कुवर राणाजी मेजर कप्तान महारुद्र षतू प्रोहीत चतुर्भुज दत्त अर्ज्याल मेजर कप्तान भैरव वहादुर पाडे सुवाधन सुन्दरे सुवा चेतनाथ पाध्या सुवा ईश्वरी प्रसाद अर्ज्याल लेफटेन. रा. मुं . सुवा मान सरवरसि षुवु गोदाम लेफटेन नरध्वज कार्की लेफटेन चन्द्रवीर विष्टहरूलाई ठाउठाउंका गोदाम गोदाममा लेषिगयो .

सेस्तै विचमा लहासाका टुंउतारिनु अम्वावाट श्री गोर्खा

सरकारमा लेखि आयाको उप्रान्त यो साल ९ महिनामा ८ दिन जांदा आफुवाडवाट हामी ताठिनलाई पठायाको पत्र १० महिनाका ८ दिन जांदा आई पुग्यो अर्थ मालुम भयो पत्रका वेहोरा भोट्ये झुपुनले वन्दोवस्त नमानि जगात लि थिचमिच लुटपिट गरि मारि आफना राज्यका पर्जा पोरका मालमा नेवार प्रजा र च्यावेचनाछ्यां दुवर प्रजा दुई तिर हतियार ली झगडा गर्दा त्यो काममा जस्ताको तस्तो निसाफ गरि छिनि दिनाथ्यु हामीले गन्याको वन्देज मन नपन्या जस्तो भयेछ फेर आफुवाट श्री ५ वादशाहलाई सिपाहि पठाई गुहार गरि कुल गन्याको भस्म गरौला भन्त्याको र हाम्रा लाग्याको षर्च भोट्याले तिनुपछे भन्त्याको यो सर्व लेष्याको वेहोरा हामी तोठिनले पुराना डडामा विस्तार विचार गरि हेर्दा भोटको केरु कुति २ जगामा वेपार गन्या प्रजासंग जगात् लिदा अघि छ्याड-लुड ५७ सालमा ठुला च्यमचुनु दुंथवाड फुउका पालामा सल्लाह वन्दोवस्त गरि अर्जि चह्लाई सक्या पछि २ तिरको धेरै वर्ष भयो केहि कुरा छैन पछि तौक्वाड २६।२७ सालमा ति झुपुनहरूले मनोग्य जवरजस्ति लियाका कारणले आफु वाडवाट चिठी लेखि आउंदा र सौगात चह्लाई फर्कि आउंदा काजिले यामनमा मुषजमान विन्ति गर्न आउन्त्या वित्तिकै अधिका ताठिनु छि अम्वारपिन अम्वाले ति दुई तिरका झुपुनलाई छुट्टाछुट्टै गरि झिकाई डंडशासना र अधिका सालमा वन्दोवस्त गरि राष्याको फेरी नत्रा सारि जांची आफु वाडलाई पनि दि पठायाको हो जाहा पनि छ ताहाको दफदरमा पनि सहि पत्र होला हामी ताठिन जाहा आईपुगि वदना काम गन्यापछि अधिका वन्दोवस्त मानी काम गर जवरजस्ति नगर भनी जगा २ का झुपुनलाई दस्षत लेषि पठायाको छ सदासर्वदा मानी काम गर्नुपछे आज हामी ताठिनलाई पठायाका चिठीमा नजर गर्दा केरु झुंगा सिकार झुं जगा २ का झुपुनले वन्दोवस्त नाधी जगात दाम चामल आफना अम्बलका प्रजा गैह्लसंग मिलि एक हट्टि गरि किन्दा वेचदा अथवा लोभ गरि लिदा लाज होला भनि जान्याको छैन क्या जो भयाको दस्तर चिजविजको स्यालि लिनु हुन्छ जवरजस्ति गरि दुष दि हेमायेत गरि चढन्या

भोरुका भारि हाङफोङ प्रथम सालमा सिर झुमको झुपुन
नेपादोर्ज्येले पुवु आफना देशका प्रजालाई कुति
मान्याको फेरी ज्यू धन्या भन्याको भोट्या हाभ्रः
मुलुकको हो फकि नेपाल आउंदा चौपाया सबै
लुटिदियो र . झुगा देशमा सिद्धिनारानको भारि फोरि
झिक्काको र चिठि पुऱ्याउन जान्या जिउ नांचालाई
किन्दुपते भन्याका जगामा षोसि लियाको र बारंवार
जवरजस्ति गऱ्यो भन्याको सबै वेहोरा अचम्ब
भयो हामी ताठिनले विचार गर्दा भोट्या र गोर्खा इ
सबै श्री ५ वादशाहका प्रजा हुन् येस्ता नहुन्यामा
भारदारले विचमा मनोग्य गरि दुष दिदा आफुवाङले पत्र
पठायको हो. हामी ताठिनले तेस्तालाई माया मान्याछौ
न येस्ता दुर्जन हिमाईत्यापाली श्री ५ वादशाहवाट
मायागरि टाकाका वेपारिलाई जगात जान किचित् मात्र
लिनु आजपनि स्वहि चिठी लेषि टक्सारमा काम काज
गर्न्या लेषे आछि थुहु थुषे थुलामा ज्यू जन काजिहरूलाई
आफनु विरानु नेदेषि सोझो निसाफ गर्नु भन्याको छ .
आफुवाङको चिठीमा लेष्याको वेहोरा येक एक गरि जरा-
देषि छुट्याई निश्चय निर्मल काम गर्नु भन्याको हो कसो
ठहऱ्यो उसै षडिमा रौ प्रमाण कसर नराषि पक्षेवादि
भै गुप्त गरि काम नगर्नु भनि साऱ्है गरि निसाफ गर्नु भनि
अह्लाको छ . त्यो उत्तरा आयापछि हामि ताठिनले पनि
फेरी वेस गरि वेहोरा विचार गरि साऱ्है डंड सासना
गरौला र आफुवाङवाट पठायको नेवार षाम्वालीको
झगरा गऱ्याका अर्थमा भोट्याले जिम्मा लिनु पर्न्या हो .
सिपाहि गुहार गर्न पठाउछौ भन्दा षर्च लाग्यो भन्याको
काम वेस गरि विचार गरी लगत्तै चिठी लेषि चित्त बुझन्या
गरि पठाउला यसर्थ अघि यो चिठी पठायको हो हाङ
फोङ ४ साल ११ महिनाका २१ दिन जांदा
तेस्तै विचमा श्री गोर्खा सरकारवाट ल्हासाका टुउनारिन
अम्बालाई लेखिगयाको हाङफोङ ४ साल ११ महिनाका
दिन २१ जांदा लेषियाको आफुहरूको पत्र माघ महिनाका
दिन १७ जांदा आई पुग्यो अर्थ मालुम भयो उप्रान्त अघि
आफुवाङवाट भोटले विजाई विछत गऱ्याको कुरा हामि
ताठिनलाई लेषनु भयाको सबै वेहोरा लेषि येक एक गरि
जरदेखि छुट्याई निर्मल काम गर्नु आफनु विरानु नेदेषि

सो काम गर्नु पर्छ भनि टक्सारमा काम काज गर्न्या लामा
ज्यू र काजिहरूलाई लेष्याको छ भन्या विस्तार लेषनु
भयाका कुरा ई अघि हाभ्रीवाट आफुहरूलाई लेष्याका
चिठीको जवाव चाडै आबला भनी धेरै दिनसम्म बाटो
हेरि पर्ष्याका थिजुं ढिल भैजवाव नआउदा फेरी आफुहरू-
का नाउंको चिठी र चार काजिको नाउंको चिठी १
श्री ५ वादशाहका हजुरमा जौन कुराको अर्जि हामिले
चह्लाई पठायका छौ उस्तै काम हामीले गर्नु पर्न्या छ
अर्जिमा विस्ति गर्नु येक थोक काम गर्नु अर्को थोक हाभ्री-
वाट हुन्या छैन सो बुझनु होला १९११ साल माघ शुदि
१२ रोज २

माघ सुदि १३ रोज ३ मा

ताहा पछि श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री मेजर
जनरल कुस्न डबज कुंवर राणाजिवाट लेषि चह्लाई पठा-
याको दसषत २ पठाई दियाको छ . चैत्र मैल्लासम्ममा
डेढ वर्षलाई षान पुग्न्या गरि रसद ज्मा गर्नु पाषिनम्बुका
वषुदो चातयार गर्नु वैशाष ज्येष्ठमा सायतको कागज र
वढनु भन्या हाभ्री चिठी नआउजि . आफुलाई चाहिन्या
रसद षर्च जाना ताकित गर्नु रसद मुलुकलाई झारा लगाई
वोकाउन्या काम गर्नु भाउका कुरालाई तिमिले अघि षरिद
गर्दा क्या भाउले षरिद गऱ्याथ्यौ पछि क्या भाउ षरिद
गर्न्या छौं दुवै पटकको षरिदका मेजा मिलाई क्या भाउ
ठहर्छ उसै भाउमा दिनु . ताहावाट लस्कर उठ्दा
झारुलिले नपुगि ज्याला मजुरी गरि लैजानु पऱ्यो भन्या
ज्याला मजुरीको हिसाव गरि भाउ ठेकि दिन्या काम गर्नु
भनि लेषि वकस्याको रहेछ बहुत वढिया भयो दसषत २
आई पुग्यो वैशाष जेठसम्ममा रसद वर्ष जाना पाषिको
वषुदोचा गैह्रको ताकिति पनि गरुला पल्टनलाई रसिद
दिंदामा पनि तर्जुमा गरि दिन्या काम गरौला सायतका
काम गर . मर्जि आयापछि वढन्या काम गरुला . मुकाम
जुमला गल्फादरा शुभम—

माघ सुदि १४ रोज ५ मा

ताहा पछि श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा कप्तान भैरव
वहादुर पाडे प्रोहित चतुर्भुज दत्त अर्ज्याल सुवाचेत
नाथ पाठ्या सुवा धन सुंदरहरूले लेषि चह्लाई पठायका

मुलुकवाट आयाको रसद भर्दा स्याहामा चह्लाई रसिद गरि रसिदको नकल सारि सौपि दिनु रसिद पायनी भनि कोहि कराउन आया रसिद नदियाको ठह्यो भन्या तिमीहरूलाई दोचन्दा जरिवाना होला . गोदाममा चावल नवुझी वुझ्यौ भन्या किर्या रसिद गरी दीयाको ठह्यो भन्या तिमीहरूका हात कलम हुनन् सो बुझि काम गर भनि शिक्षा पत्र आयाका अर्थ मुलुकवाट आयाको रसद भर्दामा पल्टनका हुदा उम दार षडा राखि सिगाहिहरूलाई भर्नु लग ई जस जस्को मरि सकियो स्याहा चह्लाई रूपिया दरि रसिद लेखाई सहिछाप गरि दुनिजा दारका हातमा रूपिया रसिद दिन्या काम गर्छौ रसिद नदि दुनियादारलाई कसैलाई पठायाका छैनी . गोदाममा चावल नवुझी वुझ्यौ भन्या किर्या रसिद गरि दियाको ठह्यो भन्या यो ज्युधन षामिदैको हो षुसि गरि वक्सनु. केरुका ढेवा पुरानु षारेज गरि नया ढेवा भोलि पसि आइपुग्छ आजकाल माथिवाट ताहा रहन्या ढेवालाई दिन प्रति हुलाकमा वरावर चिठी आउदै रहन्छन् मंछन् मुकाम टिमून्य शुभम—

माघ सुदि १५ रोज ५ मा

श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा विगिडियेर जनरल षड्ग वहादुर कुवर राणाजिवाट लेषि चह्लाई पठायाको वलाङ्चुङ हटिया च्यांटां . हाम्रा सिवानादेषि उत्तर भोटका मुलुकमा चेवा पठाई चौरी लुलु गदाहा षचर भेदा वाषा . रसद वोकन्या जनावर जो छन् तलास् गरि येति यस ठाउमा रहेछ भन्या तहकित गरि लेषि पठाउन्या काम गर भन्या दसखत आई पुग्नी मात्र पाका हुसियार मानिस चेवालाई षताई अघि अघि लंगुर पार जानु आउनु पर्न्या हाम्रा वलाङ्चुङका भोटेहरू समेत अगुवा लगाई पठाउन्या काम गरन्या इनिहरूले चेवा वुझी आया पछि हजुरमा विन्ति चह्लाई पठाउन्या काम गरूला . वलाङ्चुङमा लैजान्या रसद दोहागढीवाट लैगी विजैपुरवाट लैजान्या वन्दोवस्त कस्को वुद्धिले गरिस् दोहागढीवाट विजैपुरवाट वलाङ्चुङलाई टाढा नजीक कुन् वाटो रहेछ त्यो पनि हिसाव गरि सकी जसले ज्या भन्यो उसै वमोजिम गरिस् यस्तै तजवीजले रसद पुन्याउन सकलाल् भन्या जस्तो देषियो दोहागढीमा १ गोला र वलाङ्चुङ-

मा १ गोला तयार गरि रसद ताकिति गर्न्या काम गर भनि लेषि वक्स्या कार्य बाटाका कुरालाई दोहागढीवाट १७ दिनमा विजैपुरवाट १४ दिनमा वलाङ्चुङ भारि वोकन्या मानिस पुग्दा रह्याछन् . विजैपुरवाट रसद चलाउन्या कुराको तजवीज र पाहाङका दुनीजाले अफना आपना अडामा वोकनाको पनि माझ पर्न्या मधेसका रयेतलाई पनि रसद ल्याउनको विजैपुरमाझ पर्न्या रसद भन्यालाई पनि दोहागढीमा पक्का घर नहुंदा हाल बनाई तयार नहुनाले विजैपुरमा ता पिडेश्वरको पक्का घर हुंदा पछि कदाचित् रसद उठि सकेन . केहि वाकि रहन गयो भन्या पनि जगेरा राषनालाई दोहागढीमा सिवानाको छेउ पनि पर्न्या संभार मद्दत पनि नपुग्या विजैपुरमा भित्ति माझ पनि पर्न्या. पक्का घरमा राषि सै संभार पनि हुन्या जहावाट मद्दत पनि पुग्या रसद चलाउदा वाटो पनि येहि वाटो मूल सडक गरि षतियाको दुनीजाले येहि वाटो वोकनामा राजि हुंदा यसै वाटो गरि रसद पनि चाडो पुग्ला दुनिजालाई पनि सुविस्ता हुदो रहेछ भन्या आपनु चित्तमा ठहर्दा . सो तजवीज गरि विजैपुरमा रसद भराई यो वाटो रसद चलायाको हो येस मैलाका ५।७ दिनदेषि रसदका भारि रोजका ७।८ सयदेषि हजार वाहसै भारिसम्म वरोवर चलन लागि रहेछ . फागुनसम्म चलाई केहि रसद वाकि रह्ये उठि सकेन भन्या सक्यासम्म धनकुटा ल्याई राषुंला भयेन भन्या पिडेश्वरका पक्का घरमा जगेरा राखनाको तजवीज गरि रह्या छु हजुरवाट दोहागढीमा गोला तयार गरि राषनु भन्या मजि आयो . दोहागढीमा गोला घर बनाउन्या होकि विजैपुरमा पिडेश्वरको पक्की घर छदै हजुरका तजवीजमा जो ठहर्छ मजि आया वमोजिम काम गरूला अघि तलाई वलाङ्चुङ वस्तु भन्याको हो अवर म डिगर्चा पुग्या पछि तैले पनि आउनु पर्न्याछ . ताहाका पल्टनलाई दोचा वषु मोजा हिउ जाडोमा लाउन्या लुगहरू सवै तयार गन काम गर भनि मजि आया वमोजिम पल्टनलाई पनि आपनु अ पनु चाहिन्या सवै कुराको तयारि गर भनि उदि पनि दी रह्याका छु आपनु तयारि पनि गर्दछु सवै चाहिन्या कुराको तयार गरी हजुरका सवारि भया पछि मैले पनि जहावाट फौज लि जान्या काम गरूला तोपका गोला ५।५ सये र १।१५ सये गिराफ तयार गर्नु

तोप अ हावाट आउदैर . इलामको टोप झिकाई तयार गर भनि लेषि वकस्याको अर्थ अघि हजुरवाट २ टोपको सराजाम तयार गर्नु भनि मजि आयाको हो मैले र जाहा भयाका ४ पनिका टोप ४ लाई गोला ३।३ सये गिराफ सयेसम्म बनाउनाको तजवीज गरी येस् मुलुकमा कालिगदहरू पनि उस्तो रहेन छन् जो भयासम्मका कालिगदहरू जम्मा गरि बनाई तयार हुन लाग्यो अवर हजुरवाट गोला ५।५ सये र गिलाफ १।५।१५ सये तयार गर्नु भनि मजि आया पछि मजि वमोजिम सक्थासम्म ताकिति गरि जतिसम्म सकियेला तयार गर्न्या काम गरूला इलामको तोप १।। पनिको पुरानु कामको पनि छैन भन्दा झिकाइन तेस तरफका पल्टन कंपनिको हाजिरी गरि लेषि पठउनु भनि मजि आया वमोजिम पल्टन कंपनिको हाजिरी फर्दै चह्राई पठायाको छ जाहेर होला नजा पल्टनलाई चाहिन्या रैवन्दि वमोजिम पिपा जमादार २ हवलदार २ पिपा १०० ताहा भर्ना गर्न्या काम गर भनि मजि आया वमोजिम भोटे किरातीलाई झिकाई रह्याछु . भर्ना गर्न्या काम गरूला सुषिमका राजावाट हजुरमा सौगात लि लामाहरू पठाउन्या छु भनि लेष्याको वेहोरा विति चह्राई पठायाको हो ति लामाहरू घोडा २ र अरू भारी समेत ली इलाममा आई रह्याछन् भनि सुवेदार केसर थापाले लेषि पठायो अर ति लामाहरूलाई हजुरमा पठाई दिन्या होकि जो मजि श्री पंचमिका दिन ताहा रह्याका र जाहाका पगरिहरू सबै रोलमा वढ्यातं पनि विगिडियेर जनरल भइस् रोजमा वढन्या पगरिको फर्दै पनि पठाई दियाको छ भनि मजि भै आयो तपसिलका फर्दै पनि आई पुग्यो सिर चह्राई षुसि आल्हाद भजा हजुरमा भेट सुनाका माझा असफि पठायाको छ दाषिल होला लहासाका लामालाई चिनवाट रहन्या अम्बा २ ले कयेद गरि गोर्षासित घांगछु भनि कुतितिर गया षाम्को राजा आफनु फौज लि सक्ये सहरमा आई रहेछ भन्या र लंगुर पारका सिवानामा वस्न्या रैयतहरूले गोर्षाका राज भया हामी गोर्षा सीमानामा हामी राजि छौं भन्छन् भन्या कुरो लंगुर पारवाट आउन्या मानिसहरू गर्छन् भन्या षवर सुनिछ मुकाम धनकुटा शुभम्—

माघ सुदि १५ रोज ५ मा

तेस्तै वखतमा श्री प्राइम मिनिष्टर श्री जनरल वद्वि नरसिंह कुवर राणाजिनाई लेषि गयाको भोट तरफका जङ्का कुरामा थुलो काम छ . अर्घ्यालि पनि पार्नु पर्छ सलुकमा आयेन भन्या इन राजी गर्नु भन्छन् भन्या आफना चित्तमा आयाको कुरा वढिया विन्ति गरि पठायाछौं . यो ठुलो काम छ . वषत अन्सार गर्न्या कुरामा वाकि रहन्या छैन . गरिन्यै छ . स्वास्नी मानिसहरू माझिहरूका कुरामा लेषिया वमोजिम आफना तालुक भरका जग्गामा उर्दि दिन्या काम वढिया गन्या छौ वरष पल्टनका पिपा १२० सम्सेर जङ्गको झिकियाका पिपा जमा वारी पल्टन हिडदा हर्कत नहुन्या गरि तयारि गरि राषन्या काम गर्नु पल्टन . षटियाका वेलामा . नीज जवानहरू वाथ भिरंगि . अरू वेथाले . थलि विकम्वा भयाकालाई षोसि नजा . जवान . भर्ना गर्न्या होकि . जो मजि भनि लेष्याका कुरालाई तिन्ना तजवीजले लडाजीमा जान नसकदा विरामीलाई षोसि अरू नजा जवान भर्ना गर्न्या काम गर्नु आट्या पछि वेला अनुसार काम गरि वकसीयेछ भन्या विस्तार वढियाहो दर्माहा पाउनु पर्न्या क्या रूपिजा हो हो भनि लेष्याका कुरालाई अघि लेषि गया वमोजिमका दरले १२ साल वैशाष १ दिन १ रोज देषि मैल्लावारि मोहरू रूपिजा दर्माहा पाउन्या छन् . लेषि गया वमोजिम मानिस झिकाउनु . जगा जगामा हुदा सिपाहि षटाई पठाउन्या र दसषत् १ को मसौदा बाह्र पठाउन्या औ ५।७ पगरि र हुदा सिपाहि गरि ४०।५० जनालाई दर्शन गराउन्या काम . वेस भये छ दसषतको मसौदामा छाप गरि पठायाको छ . त्यो दसषत जगालाई देषाई मानिस झिकाई लेषि गया वमोजिम . भर्ना गर्न्या काम चाडो गन्या वढिया होला ताहा वसि हुंछ तापनि पोषरासम्म जानु पर्छ तापनि मै लेषिया वमोजिम भरमगदुर गर्न्यैछौ भन्या मलाई निश्चये छ मोस्ताङ्ग तरफ रसद षरिदका कुरालाई साज सवेरमा . रसद षरिदका रूपिजा या कुराको दस्तष पनि भै आउंला लेषिया वमोजिम श्री वरष पल्टनको जमादार हुदा सिपाहि समेत येक पट्टि र तेस पट्टिलाई चाहिन्या षर्षजाना समेत दि अह्लाउन्या कुरा सबै अह्लाई लेफटेन अम्बरसि

कुवर राणाजिलाई फागुण लाग्ना संक्रान्तिका भोलिपल्ट विदा गरि मोस्ताङ तरफ पठाउनुया काम गर्नु मोस्ताङ तरफ चौरी झोवा भेडा जमा गन्ध्याका जनावर गैह्रका कुरालाई घांस पनि जस जसका वस्तु हुन् उनै उनैले षोजि षुवाउनु ज्याला मजुरि तिनीहरू पाउनुया छौ . ज्याला मजुरी दि मोस्ताङबाट रसद वोकाई लैजान्या वेलालाई हाजिर गगौला लुकाई छपाई आफ्ना आफ्ना जनावर वषत्मा हाजिर गरेनौ भन्या हाम्रा जिये धनको षुस गर्नु भन्या जस जसका चौरी झोवा तायेदात भयाका छन् उन्हेहरूको मुचुत्का लेषाई ली मोस्ताङबाट रसद वोकाई लैजान्या वेलालाई हर्षत् नहुन्या गरि ज्याला मजुरीको वन्दोवस्त गरि वोकाई झुगासम्म लैजान्या काम गर्नु झुगा पुग्यापछि केहि उजुर गन्या भन्या जस जसका जनावर छ इ तिनको चित्त वुझाउला यस्ता रितसंग जनावर दबाउना छपाउना नपाउनुया गरि काम गर्नु रसदका अर्थ-लाई र सक्या अरू पल्टनलाई समेत पुगि आयेन भन्या . श्री वरष पल्टनलाई नअडकन्या गरि वोकाउनु मोस्ताङदेषि पल्टन झुगा तिर जान्या कुरोलाई जाहावाट चिठी गया पछि जान्या काम गर्नु रसद षरिद गन्या रूपियाका तह-विल लेफटेनसंग रहला आम्दानी षर्च लेषन्या वहिदार १ पठाउनुया तर्जुमा गरि रह्याछु भनि लेष्याका कुरालाई आम्दानी षर्च लेषन्या १ वहिदारले माल पुगेन तेस्मा मैह्ला वारि पैसा रूपिया ९ का दरले २ नौसिन्दा समेत हालि पठाउनु . षरिद गन्ध्याका रसद झुगामा चलान नहुन्ज्याल जमा गरि राषनालाई गोदाम घर कस्ता वेहोरा-ले वन्दछ भनि लेष्याका कुरालाई थाक थेनि ५ गाउं झाकोट मोस्ताङ छार्का जस् तरफलाई झारा गरि गोदाम घर वनाउन लगाई संभारसंग राषन लगाउनुया काम गर्नु श्री वरष पल्टनलाई फागुनका कति दिन वाकी छ दामा मोस्ताङ तरफ पठाउनुया हो . भनि लेष्याका कुरालाई चाहिन्या षर्च जाना गैह्रको तरताकित- गरि ठिक पारि राषनु फल दिन श्री वरष पल्टनलाई रवाना गर्नु भन्या जाहावाट लेषि आयापछि येक छिन विलम्ब नगरि मोस्ताङ तरफ पठाउनुया काम गर्नु शुभम—

फागुन वदि २ रोज ७ मा

यस्तै वषत्मा श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा नाईक्या

राम सुन्दरले लेषि चह्याई पठायाको माघ सुदि १० रोज ७ का दिन कुति पुगि देवालाई चिठी दिज्यु टिगरिमा वसुन्या तालवेय र घांपोसंग साधि पठाउनु भन्यो टि-गडीवाट जवाफ फागुण वदि १ रोज ६ मा आयो टि-गडिसम्म हुल्याक दि पठाउ भनि पठायो भनि कुतिका देवा-ले फागुण वदि २ रोज ७ मा हुलाक दिदा म टिगडि गज्यु चिनको लडाजीमा वादशाहको जित भयाको चिठी आयो भनि कुतिका देवा र प्रजाहरूले हर्ष वढाइ गन्यो . केरूका कुरामा लहासाका ४ काजिका भोट्या षर्दार टिगडीमा आई जाच गर्न आया मंछन् . लहासाका नायेक सिद्धिराज केरू वाटो नेपाल अ यो भंछ शुभम्—

फाल्गुण वदि ३ रोज २ मा

श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा कप्तान भैरव बहादुर पांडे प्रोहित चतुर्भुज दत्त अर्ज्याल सुवा चेतनाथ पाठ्या सुवा धन सुंदरले चह्याई पठायाको केरू गाउंको जीउ कुंगा भन्याको हाम्रो बोलिले हेरकोर गर्न जान्या भोट्या स्वास्नी छोरि समेत आफ्नु भयाको लट्टी पट्टीली हाम्रा सरहदमा पिछा जान्छु षेति पाति गरी बाहि वसुला भनि आई त्रिशूल गंगासम्म पुग्याको रहेछ उस्तै वषत्मा केरूका देवाले थाहा पाएछ र ४ गोटा भोट्यालाई लह्याई जहा फेला पाछेस् वहिदेषि त्रांधी ल्याउनु भनि पठायाका रह्याछन् . ति भोट्याले सांघुमा फेला परेछ र ताहादेषि मूल वाटो छोडी येक वारको वाटो ल्याई गोलजुं भन्याको भोट्या गाउंमा ल्याये छ कुटपिट गर्दा छोरीलाई भगाई षाम सुम्दी देवा सित स्याफुमा पठायेछ र वाहादेषि लोगन्या स्वास्नी पक्रन आउनुया भोट्यालाई लिन पठाउदा ४ भोट्यामा १ भोट्या भागी केरूमा गयेछ ३ भोट्या र लोगन्या स्वास्नीलाई ल्यायेछ भोलि पल्ट देवाले ति भोट्या सबैलाई लिकन हामीहरू भयाका ठाउमा आयो हामीहरूले . श्री मिनिष्टर साहेवको मर्जि छ . शरणा पिछामा आउनुयाहरूलाई संभार गरि राषनु भनि मर्जि छ ऐले हाल तेरा स्याफु गाउमा लगि राषि छोड . हजुरमा विन्ति गरि पठाउला र जो मर्जि भै आउला सो वमोजिम् गरूला भनि देवाका जिम्मालाई स्याफुमा लगि राष्याको छ . पक्रन आउनुया भोट्या .

अब हामि पनि केरू जादैनौ पक्रन पठायकालाई नलि
गयादेपि सास्ति गर्छ जहि पिछामा रहन्छौ मन्छन् अहि
टिमुन्यामा वस्याका छन् तिनहरूलाई क्या गर्न्या हो जो
मजि मुकाम टिमुन्या व्यसि शुभम्—

फागुण वदि ४ रोज ६ मा

ताहा पछि श्री प्राइम मिनिष्टरवाट मोस्ताङ्गी राजा
आगोन् कुंगानुर्बुलाई लेपि गयाको लेपि गया वमोजिम
ताकिति गरि छाकाघेलु मोस्ताङ्ग अम्बल भरमा चौरी
१९६० झोवा ९० लुलु ३७० गदाहा १९७ भैंदा च्यांग्रा
२६०६ ज्मा जनावर ५१४३ भारि वोकन्या मानिस ६०
यतिज्मा भयो भन्या र वंदुक समेतका दुई सये सिपाहि
तयार गर्न्या भन्या लेपि आउन्दा वषतमा काम गर्नु
यस्तै हो वडिया गन्याछौ म तिमिदेखि बहुत षुसि भजा
जंगि काम चलन लागि रहेछ . यस्तै रितसंग निमक
समझी काम गर्नु अनाज रसद निमित्त जनावर मानिस
स्मेतको नुन् भारि हजार वाह्र सये ली कागवेनि जगामा
गै दसखत् देषाई तन्ना लाग्याको जगात दैदस्तुर मान
लेउ थाक गै अनाज षरिद गछौ भन्दा दस्वत नटेढी रोक-
टोक गरि तीज वाह्र गाउल्याले हुल गर्दा मोस्ताङ्गी

जनावरलाई कुटपिट गरि रगतपछे पनि भयो येस्तो
भया श्री ५ सर्कारको टहल कसो गरि गर्न्या हो भनि
लेष्याका कुरालाई इ दुइ थरका झगडीको कसैको पक्षपात
र कसैको घुस नषाई अघिदेपि चलि आयाका रितमा
जसले अघ्यली गरि हुल गन्याको ठहर्छ येस्लाई कायेल-
नामा लेषाई पक्रि नेल ठोकि राषनु अघिका रित वमो-
जिम मोस्ताङ्गीलाई जादा आउदा षुला गरि दिनु भन्या
वेहोराको कपतान् अम्बरसि कुंवर राणाजिलाई दस्वत्
गरि पठायको छ निसाप होला येस्तै ताकितिसंग काम
गरीला भनि ११ सालदेपि दान भन्सारको पनि अमानत
काम गर्नु भनि तिम्रा नाउमा पट्टा गरि पठायको हो
ताहाका भारि वोकन्या जनावर गैह्रको ज्याला मजुरीमा
वन्दोवस्त गरि जनावर जम्मा गर्न र रसद षरीद गर्ना
निमित्त येक पट्टि सिपाहि ली कपतान् अम्बरसि कुंवर
राणाजि ताहा आयाका छन् इनले लाया अह्याया वमोजिम
तेस तरफका सबै सामिल भै जंगि कामको रसद वोकन्या
जनावर गैह्रको वन्दोवस्त गर्न्या काम गन्या वडिया
होला शुभम्—

(क्रमशः)